

§ 40

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

KSN-2023-00494

Beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** anta Landsbygdsprogram för Uppsala kommun i enlighet med ärendets bilaga 1.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del

2. **att** uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att ta fram en uppföljningsplan för landsbygdsprogrammet.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade den 27 februari 2024 § 39 att uppdra till kommunstyrelsen att revidera Landsbygdsprogram 2017–2023 och Handlingsplan för landsbygdsprogram 2022–2023 med särskilt fokus på utvecklingsområdena, och med ambitionen att förbättra samarbetet med regionen.

Ett program och handlingsplan har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadsförvaltningen och förvaltningar och bolag i kommunkoncernen. Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024 att remittera förslaget till alla nämnder och bolag samt till 46 externa aktörer bestående av föreningar, myndigheter och andra berörda. Allmänheten har också haft möjlighet att inkomma med synpunkter.

Efter att kommunfullmäktige har antagit programmet kommer ärende om handlingsplan behandlas av kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Arbetsutskottets förslag 28 januari 2025 § 33
- Tjänsteskrivelse daterad den 17 december 2024
- Bilaga 1, Landsbygdsprogram för Uppsala kommun
- Bilaga 2, Redogörelse över inkomna remissyttranden

Yrkanden

Therez Almerfors (M), Ehsan Nasari (C) och Jonas Segersam (KD) yrkar i första hand att återremittera landsbygdsprogrammet för att ta fram tydligare mål som är mätbara och en starkare koppling till näringsliv och servicebehoven samt lokal livsmedelsförsörjning och i syfte att förbättra och förenkla för landsbygden.

Maria Rosander (SD) yrkar att återremittera ärendet för att utvecklingsområde fyra "Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet" ska ersättas av två nya utvecklingsområden, nämligen: "Ett proportionerligt större landsbygdsfokus inom kommunens samhällsplanering" samt "Ökad framkomlighet för en fordonsvänlig och tillgänglig landsbygd".

Jennie Claesson (L) yrkar att återremittera ärendet med följande motivering: Landsbygdsprogrammet för Uppsala kommun saknar tydliga målbilder och en tillräcklig analys av näringslivs- och barnperspektivet. Liberalerna ser därför att ovan omhändertas och återremiss för att tydligare integrera såväl näringslivs- som barnperspektivet.

Therez Almerfors yrkar i andra hand:

- (1) att under utvecklingsområde 2 "Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna" lägga till en åtgärd kring allemansrätten. Det behövs information om allemansrättens fulla innebörd, såväl rättigheter som skyldigheter,
- (2) att under utvecklingsområde 3 "Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete" lägga till en åtgärd som kopplar mot delmålet om robust infrastruktur, som innebär prioriteringar för utbyggnad och styrning med företräde för samhällsviktiga verksamheter,
- (3) att under utvecklingsområde 3 "Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete" lägga till en åtgärd om att samordna myndighetskontakter inom kommunen för att förenkla för företag som främjar service på landsbygden,
- (4) att under utvecklingsområde 4 "Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet" poängtera att i första hand bör befintlig infrastruktur upprätthållas, vårdas och rustas för att uppnå ställda funktionalitetskrav, innan nytt byggs,
- (5) att under utvecklingsområde 4 "Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet" komplettera delmål och åtgärder för att säkerställa goda förutsättningar för landsbygdsföretagens vägtransporter i hela kommunen, så att en ökad produktion och leverans av livsmedel, energi och material kan ske,
- (6) att under utvecklingsområde 4 "Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet" komplettera med en åtgärd om att möjliggöra bostadsbyggande utanför tätort som främjar företagande, exempelvis generationsboende eller bostäder för kompetensförsörjning,
- (7) att under utvecklingsområde 5 "Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor" inte fokusera på ekologisk produktion utan i stället

ändra till att skapa så bra förutsättningar som möjligt, oavsett produktionsinriktning, för att nå en ökad lokal produktion,

(8) att under utvecklingsområde 5 "Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor" omformulera "Ökat fokus på lokal och ekologisk livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning" till "Ökat fokus på lokal livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning",

(9) att under utvecklingsområde 5 "Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor" lägga till "Säkerställ ur miljö- och beredskapssynpunkt en robust lokal livsmedelsproduktion i Uppsala kommun." Som indikator kan användas en ökad lokal produktion och att åtgärder för ökad förädling, logistik och förmedling kommer på plats inom kommunen,

(10) att kommunen samordnar sin myndighetsutövning och förenklar för aktörer att driva företag för att främja hållbara och lokala livsmedelskedjor,

(11) att kommunen bör prioritera etableringar av företag som främjar robusta livsmedelsystem,

(12) att lägga till en åtgärd för att bättre nyttja landsbygdernas resurser i händelse av kris eller krig då landsbygderna är viktiga för livsmedelsproduktion, men också via utrustning som elverk, pumpar, tankar med möjlighet att forsla vatten.

Ehsan Nasari (C) yrkar i andra hand

(13) att det införs mätbara målsättningar och en tydlig uppföljningsplan för landsbygdsprogrammet.

(14) att det utarbetas delmål med konkreta tidsramar för genomförandet av insatser i programmet.

(15) att det införs en förenklingstrategi för regelverk och tillståndprocesser som berör landsbygdsföretag, för att minska byråkratin och korta handläggningstider.

(16) att kommunen stärker stödet för lokal livsmedelsproduktion och korta distributionskedjor, inklusive insatser för att öka användningen av lokala råvaror i offentliga verksamheter.

(17) att kommunen utarbetar en samordnad strategi för vattenförsörjning och klimatanpassning för landsbygdens jordbruk och företag.

(18) att kommunen tar fram en strategi för räddningstjänst och krisberedskap på landsbygden, i samverkan med polis och räddningstjänst, för att säkerställa en likvärdig trygghet i hela kommunen.

(19) att kommunen ser över möjligheten att införa en kontaktperson eller näringslivslots för att hjälpa landsbygdsföretagare med myndighetskontakter och etableringsprocesser.

(20) att kommunen tar fram en handlingsplan för snabbare ärendehantering och kortare beslutstider inom landsbygdsfrågor, särskilt för bygglov och näringslivsrelaterade tillstånd

(21) att kommunen verkar för att stärka förutsättningarna för Uppsala yrkesgymnasium Jällas naturbruksprogram så att den utgör en förebild i länet inom sitt område.

(22) att barnperspektivet stärks genom att kommunen genomför

barnkonsekvensanalyser vid beslut som påverkar skolor, fritidsaktiviteter och service för barn och unga på landsbygden.

(23) att kommunen säkerställer att landsbygdsutvecklingen inkluderar tillgänglighetsanpassade insatser för äldre och personer med funktionsnedsättning.

(24) att bygderådens förutsättningar förstärks genom att kommunen i samverkan med bygderåden tar fram lokala utvecklingsplaner enligt den modell som Falu kommun tillämpar.

(25) att Uppsala kommunen ska ha en mycket hög ambition när det kommer till det stöd som erbjuds samfällighetsföreningarna som ansvarar för drift och underhåll av vägnätet och allmänna ytor i kommunens mindre tätorter och landsbygder.

Jonas Segersam (KD) yrkar i andra hand

(26) att det tas mätbara indikatorer följs upp årligen för att mäta förflyttningen mot att Uppsala blir en bättre landsbygdskommun. Dessa indikatorer kan vara:

- *andel åkermark i kommunen*
- *andel betesmark*
- *andel lokalt kött i kommunens upphandlingar*
- *andel lokala grönsaker*
- *andel jordbruksföretag i kommunen (enligt SNI-koder)*
- *andel gymnasieelever som väljer naturbruksprogrammet*
- *antal primärproducenter som samarbetar med företag i green innovation park*

Erik Pelling (S), Tobias Smedberg (V) och Linda Eskilsson (MP) yrkar

(27) att Kommunstyrelsen för egen del beslutar att uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att ta fram en uppföljningsplan för landsbygdsprogrammet

Jennie Claesson (L) yrkar bifall till Erik Pelling (S) med fleras yrkande (27).

Therez Almerfors (M) yrkar bifall till Ehsan Nasaris (C) yrkanden (13), (15), (16), (19), (21), (22) och (25).

Beslutsgång

Ordföranden ställer först Therez Almerfors (M) med fleras återremissyrkanden mot att avgöra ärendet idag och finner att kommunstyrelsen beslutar att avgöra ärendet idag.

Ordföranden ställer därefter Therez Almerfors (M) yrkanden (1)-(12) mot avslag och finner att kommunstyrelsen avslår yrkandena.

Ordföranden ställer därefter Ehsan Nasaris (C) yrkanden (13)-(25) mot avslag och finner att kommunstyrelsen avslår yrkandena.

Ordföranden ställer därefter Jonas Segersams (KD) yrkande (26) mot avslag och finner att kommunstyrelsen avslår yrkandet.

Ordföranden ställer därefter Erik Pelling (S) med fleras yrkande (27) mot avslag och finner att kommunstyrelsen bifaller yrkandet.

Ordföranden finner slutligen att kommunstyrelsen bifaller arbetsutskottets förslag.

Reservationer

Närvarande ledamöter (M) reserverar sig mot beslutet med följande motivering:
Uppsala är Sveriges största landsbygdskommun och det är något vi ska vara stolta över. Vi behöver värna och utveckla våra bygder och tätorter så att hela Uppsala kan leva. Programmet behöver tydligare visa hur det ska leda till förenklingar och förbättringar för landsbygden. Det program som presenterats är dessutom inte tillräckligt mätbart, och koppling till näringslivet, servicebehovet och livsmedelsförsörjning är inte bra nog. På mötet la vi ett antal yrkanden för hur vi anser att programmet kan förbättras. Förslagen har lyfts av våra representanter under beredningen utan att de fått det utrymme vi önskar. Vidare hade vi önskat att handlingsplanen till landsbygdsprogrammet presenterades samtidigt för att se om förslagen kunnat fått plats där.

Maria Rosander (SD) reserverar sig mot beslutet med följande motivering:
Programmet och handlingsplanen har ett alldeles för stort fokus på klimatrådika åtgärder som riskerar att avsevärt försämra förutsättningarna på landsbygden genom onödiga fördyringar och minskad konkurrenskraft på marknaden. Det saknas även ett tillräckligt fokus på att främja privatbilismen och kollektivtrafikens behov av tillgänglighet och mobilitet, trafikens framkomlighet måste prioriteras. Bilen är en nödvändighet för boende på landsbygden, och för att vi ska få ett ökat boende på landsbygden måste framkomlighet för bil och prioriterade pendlarparkeringar finnas med i kommunens planering. Avslutningsvis menar vi att det bör tydliggöras att en proportionerligt större del av kommunens samhällsplanering och bostadsutbyggnad bör ske på landsbygden och i de prioriterade tätorterna, istället för i Uppsala stad.

Närvarande ledamöter (C) reserverar sig mot beslutet med följande motivering:
Förslaget till nytt landsbygdsprogram innehåller många fina visioner om Uppsala som landsbygdskommun. Programmet lider dock av bristen på konkreta, mätbara mål och en tydlig uppföljningsplan. Vi föreslår därför att mätbara målsättningar och en uppföljningsplan införs för att tydliggöra de förbättringar som krävs i Uppsalas landsbygdsområden. Vi är kritiska till målsättningen om att Uppsala ska bli "Sveriges bästa landsbygdskommun" då det är ett trubbigt sätt att mäta framgång på. Ett bättre mål skulle exempelvis vara att alla prioriterade tätorter ska ha minst 15 av 17 möjliga servicekategorier fram till år 2030. Vidare saknas mål på flera centrala områden, såsom stöd för livsmedelsproduktion, företagare, äldre och funktionsnedsatta. Vi har tidigare kritiserat att det inte finns ett utvecklingsområde med fokus på näringslivsutveckling på landsbygden. Detta saknades även i Näringslivsprogrammet. Vi anser att styrningen blir svag när det gäller

Kommunstyrelsen
ProtokollsutdragDatum:
2025-02-05

näringslivsutveckling på landsbygden, där vi har 9600 arbetstillfällen. Centerpartiet ser positivt på andemeningen med landsbygdsprogrammet men anser att bristen på målsättningar och viktiga förslag gör att det bör återremitteras för omarbetning. I andra hand föreslår vi att programmet görs om utifrån våra yrkanden.

Jonas Segersam (KD) reserverar sig mot beslutet med följande motivering:
Det finns många fina skrivningar i förslaget till nytt landsbygdsprogram. Det viktiga är dock inte vad som sägs i ett program, utan hur den faktiska förflyttningen sker. Det måste därför tas fram en handlingsplan, och tydliga mätbara indikatorer som följs upp. Vi la förslag på sådana indikatorer som kan föras in redan i programmet. Tyvärr bifölls inte våra förslag.

Det är viktigt att se att livsmedelproduktion och lantbruk är avgörande för en levande landsbygd i Sveriges största landsbygdskommun, Uppsala. Vi behöver stödja lantbruksnäringen på olika sätt som en viktig del i både näringslivsutveckling, livsmedelsförsörjning och beredskap. Att jordbruksmark läggs igen och lantbruk stängs är en varningsklocka som kommunen behöver ta på allvar. Kommunen kan göra betydligt mer för att utveckla Uppsalas landsbygd!

Landsbygden ska vara attraktiv att bo på och verka i även för andra personer, och då krävs en god service i form av offentligt utbud i form av skolor, vård och omsorg, kommunikationer och lokal handel och service. Kommunen har en viktig roll att säkerställa för boende på landsbygden att detta fungerar.

Särskilda yttranden

Stefan Hanna (UP) lämnar följande särskilda yttrande:

Landsbygdsprogrammet måste inom kort uppdateras med mer fokus på hur vår landsbygd kraftfullt kan bidra till att stärka den gröna näringen samt besöksnäringen. Våra företagare på landsbygden kommer att spela huvudroller för att målsättningarna inom Grön näring och besöksnäringen uppnås. Inte minst kommer gårdsförsäljning av alkohol skapa kraftigt förbättrade villkor för landsbygdens turistattraktion. Till exempel att kunna köpa närproducerad öl och en hjortbit i kombination med en naturupplevelse kan många uppskatta

För att kommunens satsningar på landsbygden ska tas på allvar måste relevanta upphandlingar skötas på ett sätt som inte försvagar våra landsbygder. Att kommunen genomfört en upphandling av närhandel av dagligvaror i Vattholma utan att inkludera det aktuella Bygderådet är ett exempel på misstag som inte får inträffa.

Landsbygdsprogrammet bör kompletteras med ambitioner om att självförsörjningsgraden, som numer är historiskt låg, måste stärkas. Självförsörjningsgraden är idag under 50 procent mot över 80 procent på 1960- och 70-talen. Med utgångspunkt i omvärldsläget med risker för kris- och krigslägen behöver landsbygderna tydligt även ses som fundamentala delar av vår näromlade livsmedelsförsörjning samt härbärgen för stadens människor på flykt.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsen
Protokollsutdrag

Datum:
2025-02-05

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

§ 33

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

KSN-2023-00494

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. **att** anta Landsbygdsprogram för Uppsala kommun i enlighet med ärendets bilaga 1.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade den 27 februari 2024 § 39 att uppdra till kommunstyrelsen att revidera Landsbygdsprogram 2017–2023 och Handlingsplan för landsbygdsprogram 2022–2023 med särskilt fokus på utvecklingsområdena, och med ambitionen att förbättra samarbetet med regionen.

Ett program och handlingsplan har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadsförvaltningen och förvaltningar och bolag i kommunkoncernen. Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024 att remittera förslaget till alla nämnder och bolag samt till 46 externa aktörer bestående av föreningar, myndigheter och andra berörda. Allmänheten har också haft möjlighet att inkomma med synpunkter.

Efter att kommunfullmäktige har antagit programmet kommer ärende om handlingsplan behandlas av kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 17 december 2024
- Bilaga 1, Landsbygdsprogram för Uppsala kommun
- Bilaga 2, Redogörelse över inkomna remissyttranden

Yrkanden

Stefan Hanna (UP) yrkar bifall till föreliggande förslag.

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2025-01-28

Beslutsgång

Ordföranden finner att arbetsutskottet bifaller föreliggande förslag.

Särskilda yttranden

Stefan Hanna (UP) lämnar följande särskilda yttrande:

Landsbygdsprogrammet måste inom kort uppdateras med mer fokus på hur vår landsbygd kraftfullt kan bidra till att stärka den gröna näringen samt besöksnäringen. Våra företagare på landsbygden kommer att spela huvudroller för att målsättningarna inom Grön näring och besöksnäringen uppnås. Inte minst kommer gårdsförsäljning av alkohol skapa kraftigt förbättrade villkor för landsbygdens turistattraktion. Till exempel att kunna köpa närproducerad öl och en hjortbit i kombination med en naturupplevelse kan många uppskatta

För att kommunens satsningar på landsbygden ska tas på allvar måste relevanta upphandlingar skötas på ett sätt som inte försvagar våra landsbygder. Att kommunen genomfört en upphandling av närhandel av dagligvaror i Vattholma utan att inkludera det aktuella Bygderådet är ett exempel på misstag som inte får inträffa.

Landsbygdsprogrammet bör kompletteras med ambitioner om att självförsörjningsgraden, som numer är historiskt låg, måste stärkas.

Självförsörjningsgraden är idag under 50 procent mot över 80 procent på 1960- och 70-talen. Med utgångspunkt i omvärldsläget med risker för kris- och krigslägen behöver landsbygderna tydligt även ses som fundamentala delar av vår närodlade livsmedelsförsörjning samt härbärgen för stadens människor på flykt.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2024-12-17

Diarienummer:
KSN-2023-00494

Handläggare:
Helena Nordström-Källström

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** anta Landsbygdsprogram för Uppsala kommun i enlighet med ärendets bilaga 1.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade den 27 februari 2024 § 39 att uppdra till kommunstyrelsen att revidera Landsbygdsprogram 2017–2023 och Handlingsplan för landsbygdsprogram 2022–2023 med särskilt fokus på utvecklingsområdena, och med ambitionen att förbättra samarbetet med regionen.

Ett program och handlingsplan har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadsförvaltningen och förvaltningar och bolag i kommunkoncernen. Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024 att remittera förslaget till alla nämnder och bolag samt till 46 externa aktörer bestående av föreningar, myndigheter och andra berörda. Allmänheten har också haft möjlighet att inkomma med synpunkter.

Efter att kommunfullmäktige har antagit programmet kommer ärende om handlingsplan behandlas av kommunstyrelsen.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsbyggnadsförvaltningen i samverkan med andra berörda förvaltningar och bolag. Landsbygdsberedningen har fungerat som referensgrupp och har haft möjlighet att lämna synpunkter.

Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024 §115 att ge berörda nämnder och kommunala bolag tillfälle att lämna synpunkter och föreslå kompletteringar till Landsbygdsprogram för Uppsala kommun med tillhörande handlingsplan. Förslaget remitterades också till berörda myndigheter, grannkommuner, bygdeföreningar och

intresseorganisationer och har varit publicerat på kommunens hemsida så att alla som vill har fått ta del av det och lämna synpunkter och kommentarer.

36 remissvar har inkommit. En sammanfattning över inkomna synpunkter från respektive nämnd, bolag och extern aktör finns i redogörelse över inkomna remissyttranden, bilaga 2.

Föredragning

Sedan det första landsbygdsprogrammet initierades (2017–2023) har hela kommunkoncernen arbetat med landsbygdsutveckling inom fyra utvecklingsområden; Bostadsbyggande, Näringslivsutveckling i ett stad /landperspektiv, Service och infrastruktur och Lokalt engagemang. En landsbygdsberedning inrättades 2019 och under åren har till exempel medborgarbudget på landsbygderna, servicepunkter och mobila projektkontor varit aktiviteter som bidragit till att driva arbetet framåt.

Programmet förtydligar inriktning för Uppsala kommuns arbete med att bli Sveriges bästa landsbygdskommun och fungerar som en gemensam utgångspunkt för prioritering och planering av kommunkoncernens insatser. Landsbygdsutveckling berör många områden och görs tillsammans, inom kommunen och med andra aktörer för att vara framgångsrikt.

Utvecklingsområdena har reviderats och uppdaterats i detta program med tillhörande handlingsplan för att ytterligare främja landsbygdsutvecklingen i Uppsala kommun. Sedan det första programmet togs fram har förutsättningarna för landsbygderna delvis förändrats och andra angränsande program tagits fram. Landsbygdsprogrammet kommer bidra till uppfyllnad av målen i Agenda 2030 och till målet om ett klimatneutralt Uppsala 2030. Detta program lyfter upp samarbetet med aktörer som till exempel Region Uppsala som viktigt för att genomföra landsbygdsutveckling i Uppsala kommun.

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun fokuserar på följande fem utvecklingsområden:

1. Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun
2. Vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter i landsbygderna
3. Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete
4. Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet
5. Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Ett landsbygdsbokslut testas 2025 för att sedan kunna upprepas med regelbundenhet.

Landsbygdsprogrammet var ute på remiss under tiden 8 maj till 31 augusti 2024. Remissredogörelsen sammanfattar och presenterar inkomna synpunkter på förslaget till nytt program och handlingsplan och Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning, bilaga 2.

Majoriteten har varit positiva till landsbygdsprogrammet i stort, bland annat grannkommuner och kommunens nämnder och bolag. Flera beskriver samarbete och samverkan som bra, både i dagsläget och som viktigt i framtiden. Synpunkterna behandlar i huvudsak handlingsplanens åtgärder.

I övrigt lämnades synpunkter om indikatorer och deras mätbarhet och det finns motstridiga åsikter om nyttan av ett landsbygdsbokslut. Bygdeföreningar önskar i

huvudsak samarbete och möjligheter att vara delaktiga i kommunala beslut. Nämnder och bolag är i huvudsak positiva till förslaget till program och handlingsplan som också är väl förankrat inom kommunen. Intresseorganisationer, som Funktionsrätt Uppsala och Barnombudet poängterade vikten av att förtydliga hur vissa grupper inkluderas i åtgärder och aktiviteter. Andra frågor som lyftes handlade om ambitioner i klimatanpassning, livsmedelsförsörjning, vattenförsörjning och recirkulering av näringsämning, där expertmyndigheter, som SLU och Länsstyrelsen, önskar högre ambitioner hos kommunen.

Ekonomiska konsekvenser

Genomförandet av programmet och handlingsplanens åtgärder planeras, prioriteras och resurssätts inom ramen för ordinarie verksamhets- och affärsplanering

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 17 december 2024
- Bilaga 1, Landsbygdsprogram för Uppsala kommun
- Bilaga 2, Redogörelse över inkomna remissyttranden

Stadsbyggnadsförvaltningen

Birgitta Pettersson
Stadsdirektör

Christian Blomberg
Stadsbyggnadsdirektör

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig: avdelningschef strategisk planering,
Stadsbyggnadsförvaltningen

Datum:
2024-11-07

Diarienummer:
KSN-2023-00494

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

FN:s agenda för hållbar utveckling balanserar de tre dimensionerna: den ekonomiska, den sociala och den ekologiska hållbarheten. En hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. Målen i Agenda 2030 är integrerade i en gemensam riktning och visar på förändring i hela den kommunala verksamheten. De sätter fokus på ett gott liv i ett hållbart samhälle och en modern kommun. Som Sveriges största landsbygdskommun har Uppsala det ambitiösa målet att bli Sveriges bästa landsbygdskommun. En fjärdedel av Uppsala kommuns befolkning bor på landsbygderna eller tätorter utanför Uppsala stad. Ett hållbart landsbygdsarbete bidrar till att göra det enklare för dessa att bo, verka och leva på landsbygderna, nu och i framtiden.

Kommunens övergripande prioriteringar i den kommunomfattande översiktsplanen visar riktningen till år 2050. Mål som återfinns i detta program beskriver kommunens ambitioner inom landsbygdsutveckling och styr mot en långsiktigt hållbar utveckling i enlighet med översiktsplanen.

Programmet innefattar delvis ansvarområden som tas om hand inom ramen för andra tematiska program inom kommunens verksamhet, men som behöver särskild tyngd just på landsbygderna. Landsbygdsprogram för Uppsala kommun innefattar utvecklingsområden som behöver särskild styrning och samarbete inom kommunkoncernen på grund av landsbygdernas specifika förutsättningar. Programmet ska inte skapa målkonflikter eller dubbelstyrning.

Syfte

Landsbygdsprogrammet sätter ramarna för Uppsala kommuns långsiktiga utvecklingsarbete för hållbara landsbygder, med utgångspunkt i nuläge och aktuell landsbygdsforskning.

Programmet förtydligar inriktning för Uppsala kommuns arbete med att bli Sveriges bästa landsbygdskommun och fungerar som en gemensam utgångspunkt för prioritering och planering av kommunkoncernens insatser. Landsbygdsutveckling berör många områden och görs tillsammans, inom kommunen och med andra aktörer för att vara framgångsrikt.

Omfattning

Programmet riktas till alla nämnder och bolagsstyrelser. Programmet kompletteras med en handlingsplan som beskriver vilka prioriterade insatser kommunkoncernen ska vidta för att bidra till måluppfyllelse. Landsbygdsprogrammet innefattar delvis ansvarområden som tas om hand inom ramen för andra tematiska program inom kommunens verksamhet, men behöver särskild tyngd just på landsbygderna.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen ansvarar för programmets spridning och för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete med landsbygdsprogrammet.

Eftersom flera nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för kommunens arbete på landsbygderna krävs god samverkan internt och extern samt samlokalisering av verksamheter utifrån varje bygds unika förutsättningar och behov. Arbetet behöver ske tillsammans med andra myndigheter, företagare och i samarbete med det lokala föreningslivet.

De flesta av kommunens ansvarsområden behöver beakta ett landsbygdsperspektiv, landsbygdssäkra beslut och/eller arbeta med landsbygdsintegrering för att underlätta för de som bor, verkar och lever på landsbygderna.

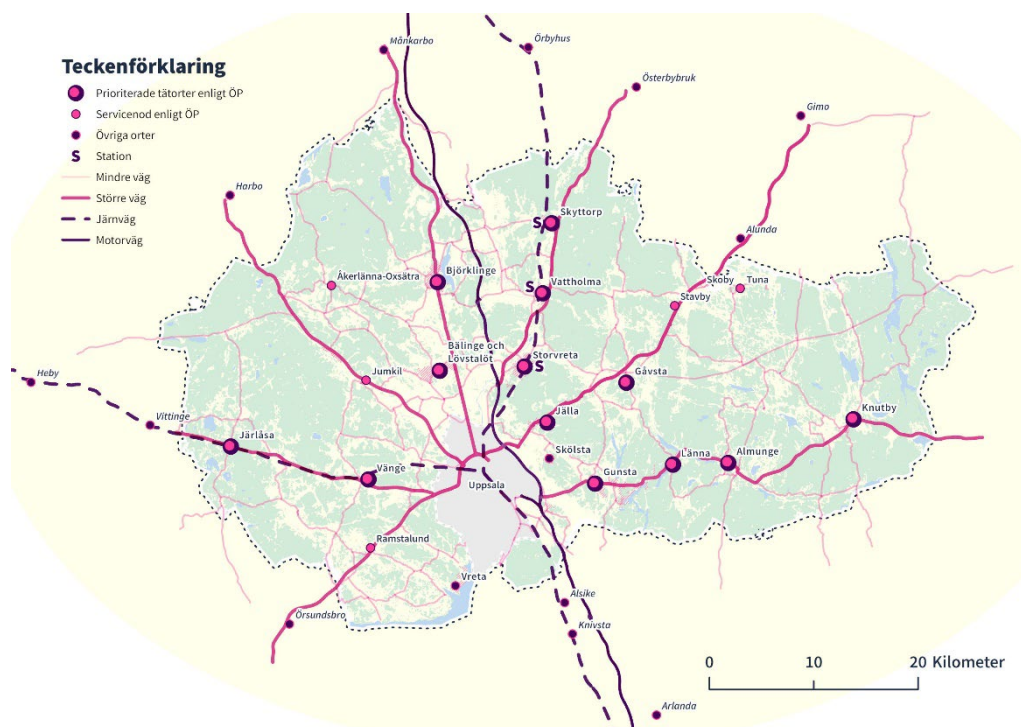
Definition och begrepp

Vad är landsbygder?

I Uppsala kommun ingår våra tätorter utanför Uppsalas stadsgräns och övriga områden utanför dessa tätorter i kommunens landsbygder. Det vill säga alla delar av kommunens geografi som inte är Uppsala stad.

Det finns ingen entydig definition av vad landsbygd är, utan olika statistiska definitioner sätter olika gränsvärden för det rurala. Enligt Statistiska centralbyrån är landsbygd de områden som inte är tätort, det vill säga de områden som ligger utanför en sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare (SCB). Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Tillväxtverket utgår från hela kommuner som landsbygdskommuner i sin definition. Enligt SKR är en landsbygdskommun en kommun där största tätorten har mindre än 15 000 invånare (SKR, 2023). Tillväxtverkets definition är baserat på befolkningskoncentration i kvadratkilometerutor och klassar icke ruralt område som angränsade kilometerrutor med högre befolkningstäthet än 300 invånare/kvadratkilometer där befolkningen i områdena inte ska överstiga 5000 invånare (Tillväxtverket, 2020). Varken SKR:s eller Tillväxtverkets definition syftar till att användas för att peka ut vad som utgör landsbygd eller inte inom en specifik kommun.

Att anta ett landsbygdsperspektiv innebär att inte per definition utgå från staden som utgångspunkt/norm, utan att man i ett tidigt skede i planerings- och beslutsprocesser identifiera effekter och konsekvenser för landsbygderna. Att landsbygdssäkra en verksamhet innebär att på ett medvetet, objektivet och systematiskt sätt ta hänsyn till och beakta landsbygdernas särskilda förutsättningar (Jordbruksverket, 2013). För att säkerställa att landsbygdsintegrering sker behöver rutiner och/eller roller etableras som 1) bejakar landsbygdsperspektivet, 2) erbjuder verksamheten stöd/rådgivning och utbildning inom landsbygdsfrågorna, 3) kontinuerligt granskar och utvärderar att landsbygdsperspektivet får genomslag i verksamheten.

Karta 1: Kartan visar Uppsala kommuns landsbygder, med dess tätorter och transportvägar.

Sveriges bästa landsbygdskommun

Årets landsbygdskommun delas ut sedan 1984 och sedan 1993 står *Hela Sverige ska Leva* bakom utmärkelsen. Utmärkelsen tilldelas den kommun som på ett engagerat och framgångsrikt sätt arbetar för ett samlat samhälle och som har ett tydligt ställningstagande att alla områden i en kommun behöver utvecklas för att hela kommunen ska leva. Vinnarna utses av Hela Sverige ska levas utmärkelsekommitté. Kommittén består av personer som har lång erfarenhet av lokal utveckling.

Hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun 2030

En hållbar utveckling av landsbygderna i Uppsala kommun innebär att ta hänsyn till alla delar av hållbar utveckling. För att det ska finnas en god livskvalitet och för att det ska vara lätt att bo och verka på landsbygderna så behöver ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter vägas in. Uppsala kommun har dessutom högt uppställda klimatmål där landsbygderna måste ingå. Arbetet med att minska klimatutsläppen kommer att påverka landsbygderna på (minst) tre sätt: 1) byta ut fossil energi mot förnyelsebar energi för el-, fjärrvärme och uppvärmning av bostäder, 2) övergång till förnyelsebar energi för transporter och effektivisera/utveckla person- och godstransporter, samt 3) att minska utsläppen inom jord- och skogsbruket (Sysner, 2018). Det är viktigt för demokrati och delaktighet att alla får vara med och bidra till den gröna omställningen.

Nuläge

Uppsala kommun är Sveriges största landsbygdskommun och en stor jordbrukskommun. Med cirka 25% av landarealen som jordbruksmark står Uppsala kommun ut i relation till Sveriges totala jordbruksmark om cirka 7%, vilket gör livsmedelsproduktionen till en än viktigare näring i Uppsala kommun jämfört med landet som helhet.

Kombinationen av stor befolkningsmängd på landsbygder och tätorter samtidigt som Uppsala stad växer som storstad med allt rikare utbud, ger särskilda förutsättningar och utmaningar för landsbygderna. Landsbygderna bör alltså ses utifrån sitt samband med staden och kringliggande områden, och inte i ett motsatsförhållande till staden.

Staden och landsbygderna i Uppsala kommun behöver varandra. Landsbygderna bidrar till en resilient och uthållig framtid för kommunen, till exempel genom livsmedelsberedskap, möjligheter till energiförsörjning och attraktiva boendemiljöer. Samtidigt bidrar staden till landsbygderna med större utbud av utbildning, kultur och service.

I Uppsala kommun finns en Landsbygdsberedning under kommunstyrelsen som möts minst fyra gånger per år. Kommunen har sedan 2017 ett landsbygdsprogram med en handlingsplan och det sker en systematisk åiterrapportering av landsbygdsfrågor till kommunstyrelsen två gånger om året.

Prioriterade tätorter

År 2022 färdigställdes rapporten Service på landsbygden – Tillgång till service i mindre tätorter och på landsbygderna i Uppsala kommun. Detta för att synliggöra tillgången till Service utanför Uppsala stad, som en uppföljning av Landsbygdsprogrammet 2017-2023 och som kunskapsunderlag till ortsfördjupningar i översiktsplanarbetet.

Rapporten tar avstamp i landsbygdsprogrammets målsättning om tillgång till basservice i kommunens tretton prioriterade tätorter, enligt översiktsplanen från 2016. Den är indelad i två tematiska delar:

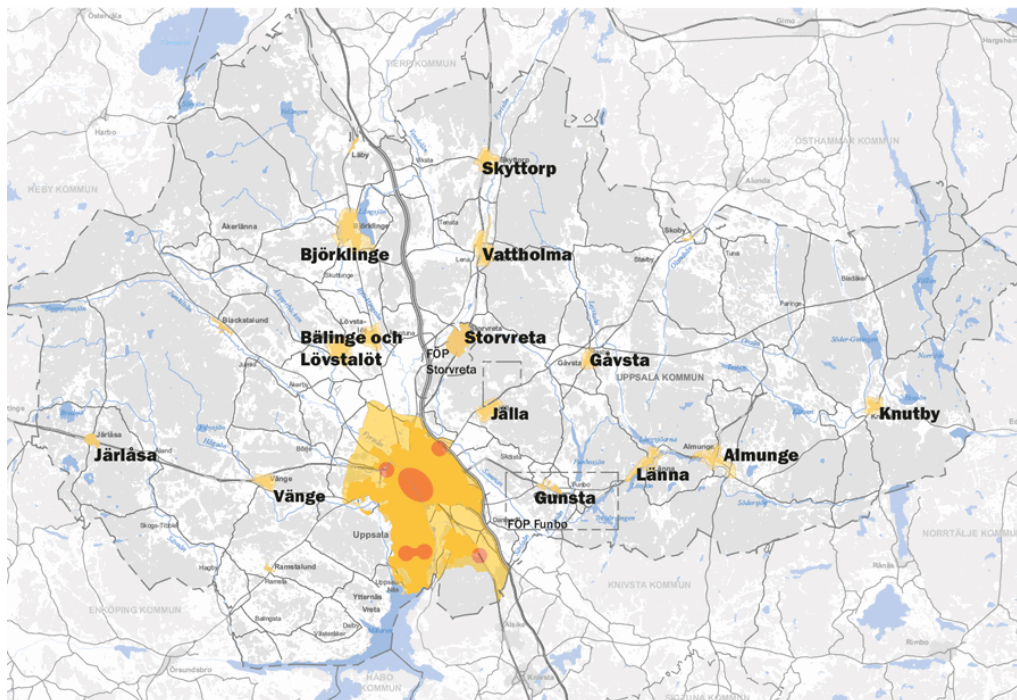
- Hur tillgången till basservice enligt landsbygdsprogrammet varierar mellan olika delar av landsbygderna med fokus på de prioriterade tätorterna
- Delar av basservicen som är speciellt viktiga för barn och unga

Analysen inkluderar sjutton servicekategorier: Förskola/dagbarnvårdare, Grundskola t o m åk 3, Fritidsklubb, Fritidsgård, Bibliotek/biblioteksbus, Kulturskola, Livsmedelsbutik, Återvinningsstation, Vårdcentral, Kollektivtrafik med god trafikering, Park, Ortspark/Stadsdelspark, Lekpark, Fotbollsplan, Idrottshall, Annan idrottsanläggning och Bygdegård. Detta öppnar upp för jämförelser mellan olika delar kommunen, samtidigt som det påverkar inriktningen på prioriteringar eftersom såväl offentliga som privata investeringar måste ske successivt inom tillgängliga ekonomiska ramar. Tillgången till olika typer av service och målpunkter påverkar tydligt och konkret människors vardagsliv.

”[...]viljeinriktningen är att det för flertalet prioriterade tätorter på sikt bör finnas; barnomsorg och skola upp till minst årskurs 3, fritidsverksamhet för barn och unga, biblioteksservice, kulturskola, dagligvaruförsörjning, återvinningsstation,

pendlarparkering inklusive cykelparkering, god cykelinfrastruktur, fossilfri drivmedelsförsörjning, tillgång till primärvård, god kollektivtrafik mot Uppsala (med minst 15 minuters-trafik i högtrafiktid, trafikering under hela trafikdygnet och låg resetidskvot i förhållande till bil), parker och andra ytor för lek, motion och rekreation, odlingsytor, god mobiltäckning, möjlighet till bredbandsanslutning och gatubelysning. Det bör också finnas idrottsutrymmen och tillgång på samlingslokaler med scener och teknik som kan utnyttjas av flera aktörer.”

Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2017-2023

Karta 2: Kartan visar Uppsala kommuns prioriterade tätorter 2024.

Samverkan med regionala aktörer

Region Uppsala är en viktig samarbetspartner i arbetet med att utveckla Uppsala kommuns landsbygder. Region Uppsala har inget specifikt landsbygdsprogram, men samarbete behöver utvecklas inom Regionens riktlinjer för att främja kommersiell service och inom samordning för kommersiell och offentlig service. Likaså behövs samarbete med regionen för att skapa hållbara mobilitetslösningar för Uppsala kommuns landsbygdsbefolkning och verksamma på landsbygderna. Tillsammans blir det ett större perspektiv där man arbetar för en dörr till dörr-lösning på landsbygderna.

Regionen har också ansvar för att driva vårdcentraler i våra prioriterade tätorter, samt att det finns arbete i regionen för att stötta besöksnäring, näringslivsutveckling och kompetensförsörjning.

I Uppsala län finns en handlingsplan för den nationella livsmedelsstrategin. Länsstyrelsen i Uppsala län samordnar arbetet med handlingsplanen ÄT UPPSALA län, där Uppsala kommun är representant för länets kommuner i styrgruppen. Övriga styrgruppsmedlemmar är Länsstyrelsen, Region Uppsala, Sveriges lantbruksuniversitet, Lantbrukarnas riksförbund och Statens veterinärmedicinska anstalt.

Mellankommunalt samarbete

För arbetet med god lokal service, livsmedelsförsörjning, trafik och infrastruktur med flera frågor så är det mellankommunala samarbetet viktigt. Det gäller inte minst för de orter och landsbygder som ligger i utkanten av kommungeografin där kommuninvånare har en ort i en grannkommun som närmsta tätort. Invånare i ytterkanterna av Uppsala kommun som till exempel Tuna i östra delen av kommunen eller Järlåsa i västra delen av kommunen använder service i grannkommunen. Ett nära samarbete med de angränsande kommunerna behövs därför för en effektiv och hållbar utveckling av alla våra landsbygder.

Upplandsbygd – lokalt ledd utveckling

Samarbetet med Upplandsbygd - Lokalt ledd utveckling är en av kommunens strategier för att nå målet att bli en av Sveriges bästa landsbygdskommuner. Tillsammans med ”Upplandsbygd - Lokalt ledd utveckling” arbetar kommunen med utveckling genom Leadermetoden. Leadermetoden bygger på samarbete mellan olika sektorer och aktörer i ett område utifrån lokala initiativ. I programperioden som löper mellan 2023–2027 ingår följande kommuner i Leaderområdet; Uppsala (utom Uppsala stad), Östhammar, Knivsta, Sigtuna och Vallentuna. Jordbruksverket godkände Upplandsbygd – Lokalt ledd utvecklings strategi för 2023-2027 i mars 2023.

Uppsala kommun tecknade en avsiktsförklaring den 11 oktober 2021 om att ingå i och stödja Upplandsbygd Lokalt ledd Utveckling under den kommande programperioden 2023–2027. Avsiktsförklaringen innebär även att Uppsala kommun ska medfinansiera den lokala utvecklingsgruppen, Upplandsbygd - Lokalt ledd utvecklings verksamhet och projekt som utvecklingsgruppen beviljar under perioden 2023–2027. Arbetet med Upplandsbygd är ett av kommunens verktyg att kanalisera de EU-medel som finns tillgängliga för landsbygdsutveckling.

Samarbete med universiteten

Uppsala kommun har en unik möjlighet att ligga i framkant när det gäller både klimat- och miljöarbete samt hållbar utveckling av landsbygderna i och med närheten till två universitet. Genom samarbete med både forskare och studenter inom många olika områden kan kommunen utveckla sitt arbete och lära. Uppsala kommun kan också vara en testbädd för olika nya idéer som kan bidra till hållbar utveckling av våra landsbygder.

Miljö och klimat

Ett stärkt landsbygdsperspektiv kan fungera som en katalysator för arbetet med Agenda 2030 och hållbar utveckling – genom att det bidrar till att synliggöra hur behov och lösningar skiftar mellan olika platser. (Vägledning för livskraftiga landsbygder, Tillväxtverket). Uppsala kommuns landsbygdsprogram behöver förhålla sig till Agenda 2030 och kommunens egna hållbarhetsmål. Uppsala kommun ska vara världsledande i miljö- och klimatomställningen samt förbättra beredskapen för ett förändrat klimat. Att klara omställningen till ett klimatneutralt Uppsala till 2030, ett klimatanpassat Uppsala senast 2040 och ett klimatpositivt Uppsala senast 2050 ligger på samtliga nämnder och bolag inom kommunkoncernen. Uppsala kommun ska vara en

klimatneutral välfärdskommun och en regional, nationell och internationell nod för klimatomställning.

Stora satsningar ska göras på en energiförsörjning som bidrar till ett klimatpositivt samhälle, på att ställa klimatkrav vid upphandling och inköp, fortsatt utbyggnad av solenergi, kretsloppslösningar, utfasning av fossila plaster, ekologiskt hållbart jordbruk och att säkra ett hållbart och klimatanpassat byggande med hållbara mobilitetslösningar. Återvinning och återbruk ska öka liksom cirkulära materialflöden som binder ihop landsbygder och stad.

Bild 1: De globala målen.

Fem utvecklingsområden för att bli Sveriges bästa landsbygdskommun

Landsbygdsarbetet genomförs av alla nämnder och bolag och en samordnad riktning är avgörande för åtgärdernas lång- och kortsiktiga effekter för landsbygderna. Arbetet med hållbar utveckling av landsbygderna i Uppsala kommun fokuserar på följande fem utvecklingsområden:

1. Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun
2. Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna
3. Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete
4. Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet
5. Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Utvecklingsområde 1) Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

Kommunens roll ska vara att stimulera och stärka lokalt engagemang i arbetet med hållbar utveckling av bygderna. Och på detta sätt stötta och uppmuntra de många engagerade individer, lokala företag och föreningar som är drivande inom lokal utveckling. Det lokala engagemanget från invånare, föreningar och näringsliv är och kommer fortsatt att vara avgörande för utvecklingen av landsbygderna i Uppsala kommun. Uppsala kommun ser att det finns olika nivåer av lokalt engagemang, och olika intressen i olika bygder. Ett allmänt behov som kommunen fångat upp är förnyring av föreningslivet och aktiviteter för att göra ungdomar delaktiga.

Genom samordnad och ökad närvaro från flera delar av kommunens verksamheter kan kommunen ta en aktiv roll i dialogen, med boende, lokala föreningar och företag i bygderna, och samtidigt skapa förståelse inom kommunens verksamheter för de olika utmaningarna som finns i bygderna. Samtidigt skapas en förståelse i lokalsamhället för förutsättningarna i den kommunala förvaltningen och kommunen har möjlighet att föra vidare information om regionala frågor i dialogen med länsstyrelse och region.

Uppsala kommun behöver också samverka med angränsande kommuner, region Uppsala och Länsstyrelsen i Uppsala län för att genom en ökad dialog bidra till att formulera gemensamma mål och aktiviteter för landsbygdsutveckling i hela området. Denna dialog har etablerade kanaler inom olika områden, men kan även behöva utökas och nya forum skapas.

Genom aktiv lokal utveckling och lokalt, inkluderande och jämställt engagemang främjas god livskvalitet och klimatavtrycket minskas. Med bra samarbete och en god dialog mellan kommunen, föreningslivet och det lokala näringslivet förbättras möjligheterna att sprida goda exempel på landsbygdsutveckling. Uppsala kommun vill stimulera lokalt förankrade samtals- och samarbetspartners som bidrar till den lokala utvecklingen. Dessa är i många fall bygdeföreningar, men kan också vara andra former av organisationer/samarbetspartners med god lokal förankring i de fall det inte finns en bygdeförening. Det är också viktigt att samhällsdialoger och möten är tillgängliga för alla kommuninvånare.

Den lokala demokratin stärks genom arbete med föreningsbidrag, arbetet med framtagandet av årets landsbygdsaktör, stadsdels- och bygderåd, medborgarbudget och mobila projektkontor där medbestämmande och stöd till lokalt engagemang är i fokus.

Alla invånare såväl på landsbygderna som i staden behöver ha en egen försörjning genom arbete eller möjlighet till studier. Detta bidrar både till den ekonomiska och sociala hållbarheten på landsbygderna. Här kan det till exempel vara viktigt att tillhandahålla insatser för unga vuxna som varken arbetar eller studerar och är boende på landsbygderna. Eller att stärka och utveckla matchningsarbetet mot arbetsgivare/arbetstillfällen på landsbygderna.

Miljö- och klimatprogrammets övergripande mål är att nå en giftfri miljö och hållbara resursflöden 2050, att bli ett klimatneutralt Uppsala 2030 och ett klimatpositivt Uppsala senast 2050 och samtidigt ett klimatanpassat Uppsala. Dessa mål gäller för hela kommunkoncernen och kommunens hela geografi. För att

nå dessa mål behöver samarbetet med landsbygdernas boende, föreningar och näringsliv intensifieras för att hitta lösningar på våra gemensamma problem.

Ett nytt uppdrag i mål och budget 2024 är att öka samnyttjandet av kommunens lokaler och anläggningar och tillgängliggöra lokaler för andra verksamheter när de inte nyttjas. Detta görs för att minska kommunens kostnader men också för att kunna tillgängliggöra lokaler för föreningslivet. Ny- och ombyggnation av lokaler och anläggningar ska utformas för ökat samnyttjande vilket ska ske i samråd med föreningslivet och andra parter.

Delmål inom utvecklingsområdet: Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

- Det finns livskraftiga föreningar som tar ett särskilt ansvar för sin bygds hållbara utveckling och som lockar alla åldrar
- Det finns ett effektivt internt samarbete mellan olika förvaltningar och bolag, samt med aktörer såsom Region Uppsala och Länsstyrelsen, för att underlätta genomförandet av landsbygdsprogrammet och möta föreningars, invånares och näringslivets behov på landsbygderna
- Uppsala kommun är närvarande och aktiva på landsbygderna och har en pågående god dialog med de som bor och verkar där

Utvecklingsområde 2) Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

Det behövs ett vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna för att stärka gemenskap, sammanhållning och lokal identitet. Bygdernas egen sammanhållning och gemensamma identitet bidrar till motivation och drivkrafter på landsbygderna som är avgörande för Uppsalas landsbygders långsiktiga utveckling och attraktivitet.

Genom landsbygdsprogrammets mål kan kommunen stärka möjligheterna till att utöva och uppleva kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna genom att stödja och samverka vid lokala evenemang och bygdedagar, hitta lokaler för att utöva kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter samt genom samlokalisering av verksamheter och aktiviteter inom olika områden. Samnyttjande av privata och offentliga lokaler är viktigt inte minst på landsbygderna.

Inom ramen för detta arbete behöver formerna och villkoren för kommunens stöd och bidrag till föreningsliv och en aktiv fritid, bland annat genom tillhandahållande av lokaler, utformas utifrån ett tydligt samhälls- och folkhälsoperspektiv. En kartläggning görs av kommunens nuvarande hantering av lokaler för kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter. Alla ska ha möjlighet att delta på rättvisa villkor i kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter.

Offentlig konst är en del av samhällsutvecklingen på landsbygderna. Konsten tas fram i dialog med invånare, civilsamhälle och näringsliv. Konsten stärker den sociala hållbarheten och identiteten på platser. Uppsalas landsbygder och tätorter spelar en stor roll i kommunens arbete för att främja kulturlivet, och inte minst för kommunens ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad år 2029. Både i förberedelserna inför och vid ett eventuellt genomförande av kulturhuvudstadsåret, blir platser och

möjligheter för temporära kulturupplevelser, utställningar, föreställningar med mera, extra viktigt.

I det kulturpolitiska programmet belyses att boende på landsbygder och stad på goda villkor ska kunna delta i kulturens olika aktiviteter med varierat utbud. Enligt programmet är enskilda, föreningar och institutioner viktiga kulturbärare. Biblioteken lyfts specifikt som viktig kulturell mötesplats. De kulturella mötesplatserna ska utvecklas för att skapa sammanhang, demokrati och inkludering i lokalsamhället samt ökad tillgänglighet till kulturupplevelser.

På landsbygder såväl som i tätorter och i staden så är en aktiv, meningsfull och trygg fritid, för alla åldrar, en förutsättning för ett gott och meningsfullt liv och ligger till grund för en stor del av bostadsområdenas attraktivitet när invånare väljer bostadsort. Kulturmiljöer och kulturarv som tas tillvara och synliggörs i bevarandet och utvecklingen av landsbygdernas miljöer, kan bidra till att stärka platsens historia och identitet. För boende och verksamma i våra tätorter och på våra landsbygder, ses bevarandet och utvecklingen av bostadsnära grönområden som en viktig del av ett större pussel som även inkluderar ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

En kartläggning av närnaturen i fjorton av Uppsala kommuns orter visar hur boende upplever sin närnatur, var de helst vistas, såväl som vilka hinder som finns för att vara ute mer. Informationen kommer att användas tillsammans med andra kända naturvärden för att kommunen långsiktigt ska kunna bevara och utveckla naturen på ett ansvarsfullt sätt för nuvarande och framtida boende i Uppsala kommun.

Utgångspunkten i det idrottspolitiska programmet är att skapa förutsättningar för en aktiv och hälsobefrämjande fritid för landsbygder och stad. Uppsalabornas och föreningarnas behov samt befolkningsutvecklingen är faktorer som programmet grundar sig i. Programmet omfattar utvecklingen av befintliga lokaler/ anläggningar liksom skapandet av nya i olika stadsdelar, i kransorter och på landsbygderna.

Delmål inom utvecklingsområdet: Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

- Det finns goda förutsättningar för kulturliv, idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna
- Det finns goda förutsättningar för innovativa och gemensamma mötesplatser på landsbygderna där människor kan mötas över generationsgränserna och oavsett funktionsförmåga
- Det finns goda förutsättningar för kulturella och kreativa näringars verksamheter på landsbygderna
- Det finns goda förutsättningar för tillgängligt och hållbart resande till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter inom landsbygderna
- Det finns goda förutsättningar för positiv social interaktion och delaktighet på landsbygderna

Utvecklingsområde 3) Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

Landsbygderna behöver innovativa, effektiva och smarta sätt och tjänster för att utveckla och behålla servicefunktioner och servicepunkter på landsbygderna. Liksom i flera andra utvecklingsområden är detta ett område där identifiering och samnyttjande av kommersiellt och offentligt ägda lokaler blir viktigt. När underlaget för service är svagt, som i små orter, så blir kostnadseffektivitet och samverkan än viktigare.

Näringslivsprogrammet lyfter vikten av att näringslivet i Uppsala utvecklas i samma takt som befolkningsökningen. Ett av målen i programmet är att Uppsala kommun ska vara en attraktiv kommun att leva och verka i och en attraktiv plats att besöka, därigenom skapas ett starkt platsvarumärke. Uppsala kommun genomför kontinuerligt besök hos företag och företagareföreningar som ett led i datainsamling och relationsbyggnad. Flera av dessa besök har skett hos företag på landsbygderna.

Det lokala näringslivet på landsbygderna är beroende av digital infrastruktur. Kommunen behöver tillsammans med regionen skapa förutsättningar för att utveckla den fysiska tillgången till digital infrastruktur, fast och trådlös. Detta skapar attraktivitet för både lokala boenden och företagare på landsbygderna. Specifika åtgärder kan behövas för att säkerställa förutsättningarna för livsmedelsproduktion och dess behov av konnektivitet.

Det finns ett primärt samverkansavtal med samtliga kommuner i regionen, förutom Älvkarleby, kring gymnasial yrkesutbildning inom vuxenutbildningen i länet. Avtalet träder i kraft i januari 2025 och innebär att det är fritt för vuxna att söka till gymnasiala yrkeskurser inom hela det primära samverkansområdet. Detta kan vara särskilt intressant för landsbygderna eftersom utbildningsutbudet i en närliggande kommun kan vara mer relevant och resvägen kortare jämfört med att ta sig till utbildningar i den egna kommunen.

För att serviceutbudet i lokalsamhället ska anses vara tillräckligt behövs ett visst antal servicekategorier. I serviceanalysen Service på landsbygden är de 14 prioriterade tätorters service analyserade med avseende på 17 serviceslag. Fler serviceslag kan vara aktuella. Tillsammans med regionen behöver kommunen arbeta fram en strategi för att tillhandahålla god service på rimligt avstånd för invånare i alla våra landsbygder. I olika tätorter kan det vara relevant med olika nivå på service, beroende på läge i förhållande till Uppsala stad andra tätorter utanför länsgränsen, storlek på orten, utvecklingspotential, planerad bostadsutveckling och läge för kollektivtrafik.

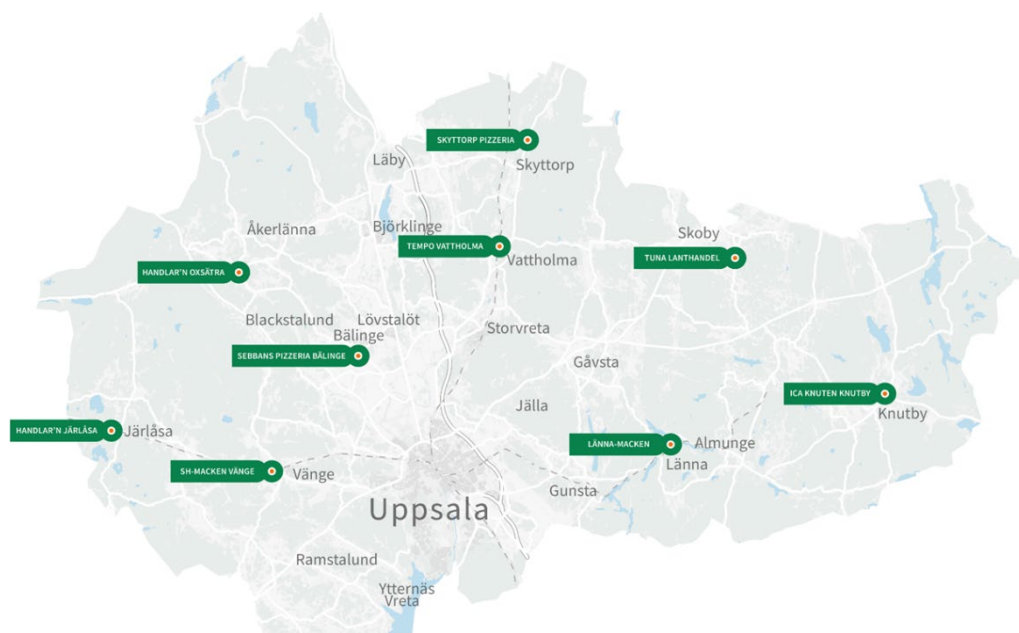
Skolan är viktig för landsbygdernas attraktivitet och avgör om man bosätter sig på en plats eller inte. Kommunen har också skollokaler på flera platser i våra landsbygder som kan samnyttjas för andra aktiviteter. Träffpunkter för äldre är ett exempel på aktiviteter som bland annat förebygger social isolering på landsbygderna.

Kontanthanteringen är en utmaning för landsbygderna, små butiker och andra näringsidkare och i händelse av kris, till exempel vid bortfall av elförsörjning. Utmaningen blir större på landsbygderna på grund av avstånd till närmaste bank med kontanthantering eller uttagsautomat. Totalförsvaret och länsstyrelserna arbetar med olika betallösningar och i ny forskning beskrivs SOT-punkter, som är service och

trygghetspunkter som fokuserar på dagligvaruservice, drivmedel, reservkraft mm för att säkerställa att lokalsamhällen klarar olika typer av kriser. SOT-punkter har testats i Jämtland. Väl fungerande service i fredstid och till vardags är en förutsättning för service i krig eller kris.

I Uppsala kommun finns nio servicepunkter där affärsidkare (butik, restaurang eller drivmedelsstation) samarbetar med kommunen och ofta en lokal förening om utökad service för tätorten och dess landsbygder. På servicepunkterna kan man hitta information från lokala företag och organisationer och från kommunen. Det pågår ett utvecklingsarbete för mer kommunal närvaro och fler serviceslag samt utformande av nya mötesplatser som kan göra dessa platser än mer attraktiva.

I programmet för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete står att "Arbetet med att minska brottsligheten, och öka Uppsalabornas trygghet, sker i samverkan med polisen och lokala brottsförebyggande rådet i Uppsala, men även med fastighetsägare, näringsliv, föreningsliv och civilsamhället". Förutom att vara kunskapsbaserat och nytänkande så ska Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott vara områdesbaserat och ske i samverkan. Servicepunkterna kan erbjuda möjligheter för att nå ut med arbetssätt och verktyg för att öka tryggheten även på landsbygderna. Bland annat kan servicepunkterna bidra genom underlag om vad som händer i närområdet kopplat till trygghet och på så sätt uppnå bättre resultat inom trygghets- och brottsförebyggande arbete.

Karta 3: Kartan visar de 9 Servicepunkterna som finns i Uppsala kommun.

Brandförsvarets verksamhet är viktig för tryggheten och säkerheten på landsbygden, inte minst genom brandstationerna som finns i Järlåsa, Björklinge, Skyttorp, Storvreta, Almunge och Knutby. I Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor beskrivs samverkan med andra myndigheter, civilsamhället och privata aktörer som grundförutsättningar i arbetet för skydd mot olyckor. Samarbete med Regionen vid akuta sjukdomsfall, där brandförsvaret gör en första insats i väntan på ambulans, är ett gott exempel.

Delmål inom utvecklingsområdet: Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

- Det finns servicelösningar och tjänster som ger god servicenivå i hela kommunen och som är tillgängliga för alla
- Det finns bra spridning av servicepunkter i hela kommunens geografi
- Det finns en god samverkan mellan Uppsala kommun och andra offentliga aktörer (som till exempel Region Uppsala, Tillväxtverket och Polisen) för att underlätta en god offentlig service på landsbygderna
- Det finns en väl utbyggd och robust digital infrastruktur i hela kommunen, med väl utvecklade digitala tjänster från kommunen
- Offentliga och kommersiella lokaler används effektivt och i samverkan

Utvecklingsområde 4) Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

Boende och bostadsbyggande i våra tätorter och på landsbygderna är nära kopplat till hållbar mobilitet. För den hållbara utvecklingen av landsbygderna är det viktigt att bostäder byggs på ett hållbart sätt och där det finns hållbara transportsystem, samtidigt behövs hållbara mobilitetslösningar där det finns bostäder på landsbygderna och i våra tätorter. Det regionala och mellankommunala samarbetet blir här viktigt.

I programmet Bostad för alla belyses allas rätt till bostad och en god boendemiljö/livsmiljö. Plats för de goda livet ska finnas på landsbygderna, i tätorterna och i Uppsala stad. Programmets mål är att öka blandningen av hushåll i olika delar av Uppsala, för att stärka sammanhållningen, tryggheten och attraktivitet. Det ska även finnas boende som passar allas livssituationer.

I många orter på landsbygderna saknas ett utbud av lägenheter för de som vill bo kvar på orten, men som inte vill bo i villa, något som i medborgardialoger visat sig vara en viktig fråga framför allt för äldre. Det behövs en hållbar bebyggelsestruktur, som stöttar lokal utveckling och hållbar mobilitet. På samma sätt som i staden uppmuntras en blandning av upplåtelseformer, bostadstyper och storlekar. Flyttkedjor behöver främjas för tillgång till fler bostäder på landsbygderna.

Bostadssatsning på landsbygden är ett arbete som växt fram ur tidigare landsbygdsprogram med syftet att utveckla en planberedskap för 400 nya bostäder på landsbygderna för att förstärka förutsättningarna att bo och leva på där. bevarande och utvecklande av specifika särdrag och karaktärer ger goda och attraktiva livs- och boendemiljöer. Det är även viktigt att nya bostäder tillkommer på rätt ställen och att lantbrukets förutsättningar och livsmedelsproduktionens betydelse beaktas i samhällsutvecklingen vid exploatering av brukningsvärd jordbruksmark. På så sätt värnar man om landsbygdernas areella näringar, stödjer befintlig basservice och att ur både miljömässiga som ekonomiska skäl ta till vara befintlig infrastruktur som olika ledningsnät, kollektivtrafik och social service som skola, förskola, vårdcentral med mera.

Programmet för äldrevänlig kommun inkluderar hela kommunen, landsbygder och stad. För en långsiktig hållbar utveckling ska alla kunna bo och leva på landsbygder och i stad. Ett utvecklingsområde i programmet handlar om livsmiljön där det ska

finnas en fysisk miljö, både på landsbygder och i stad som ska vara anpassad efter äldres förutsättningar och varierande behov. Inom utvecklingsområdet, livsmiljö finns det identifierade fokusområden såsom att bostäder och boendemiljöer, utemiljöer och infrastruktur i hela kommunen ska vara anpassade till äldres behov. Även programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning berör hela kommunen med ambitionen om tillgänglighet för alla grupper.

Av stor vikt är möjligheterna till hållbart resande och robustheten i infrastrukturen för en förbättrad mobilitet, till exempel genom fler pendlarparkeringar och ett ”dörr till dörr”-perspektiv i kollektivtrafiken. Ur ett barnperspektiv är säkra, trygga och hållbara vägar till skolan och till andra aktiviteter av stor vikt.

Samfällighetsföreningarna spelar en viktig roll för landsbygdsutveckling eftersom de ansvarar för drift och underhåll av en stor del av vägnätet och allmänna ytor i kommunens mindre tätorter och landsbygder. Kommunen stöttar föreningarna ekonomiskt genom nettokostnadsbidrag. Uppsala kommun ansvarar för dialog med samfällighetsföreningarna och att genomföra samverkansforum för vägfrågor. Uppsala kommun skulle kunna verka för att det kompetensmässiga (och eventuellt det ekonomiska) stödet till samfälligheter med koppling till livsmedelsproduktion och omställningsarbete ökar, det kan till exempel gälla enskilda vägar eller dikningsföretag.

Utgångspunkten i programmet för mobilitet och trafik är att Uppsala kommun år 2050 är en föregångare i arbetet med mobilitet och trafik. Mobiliteten och trafiksystemet i Uppsala kommun ska fungera resurseffektivt och långsiktigt, vilket bidrar till goda och jämlika levnadsvillkor. Mobiliteten och trafiksystemet är utformat och organiserat på ett sätt som ger en hög närhet och hälsosamma livsmiljöer för boende, besökare och verksamma. År 2050 sker alla resor och transporter i Uppsala kommun med hållbara färdmedel.

Delmål inom utvecklingsområdet: Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

- Det finns planering och förutsättningar för att bostäder med varierande upplåtelse- och boendeformer ska kunna tillskapas i samarbete med lokala aktörer, i syfte att främja flyttkedjor och göra det möjligt för till exempel äldre att bo kvar i sin bygd
- Det finns goda förutsättningar att etablera pendlarparkeringar och andra kollektivtrafik- och mobilitetslösningar tillsammans med lokala aktörer för att främja ett hållbart- och kollektivt resande mellan och inom landsbygderna
- Det finns ett gott samarbete med aktörer såsom Trafikverket och Region Uppsala för att hantera utmaningar inom mobilitet, trafiksäkerhet och kollektivt resande

Utvecklingsområde 5) Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Detta fokusområde vill visa på vikten av att utveckla och stärka energi- och livsmedelsförsörjning som motor för hållbar landsbygdsutveckling och för ett hållbart resursutnyttjande. Lokala näringar såsom livsmedelsproduktion, -förädling

och energi är grunden för en lokal krisberedskap och bidrar också till intressanta mål för till exempel besöksnäringen.

I näringslivsprogrammet läggs särskilt fokus på att det ska vara attraktivt, tryggt och lönsamt att vara företagare i Uppsala, både på landsbygderna och i staden.

Uppsala kommun är en jordbrukskommun, 23,9% av landarealen är jordbruksmark medan det för riket finns 7% jordbruksmark (SCB). Jordbruksmarken är en resurs som har stor betydelse för livsmedelsproduktion, klimatanpassning och biologisk mångfald. Jordbruksmark är attraktiv för exploatering av olika slag, på senare tid också mer och mer för energiproduktion. Uppsala kommun har en jordbruksmarksutredning som ska vägleda kommunen vid hantering av olika intressen på kommunens landyta.

I energiprogrammet pekas synergier mellan stad och land ut som ett nyckelområde att arbeta med för att åstadkomma en hållbar utveckling. I Uppsala kommun finns flera landsbygder och en stor stad. Landsbygderna är centrala för Uppsalas energiförsörjning, dels för energiproduktion (solceller, substrat för biobränslen, biogas med mera), dels för restprodukter (biokol, slam med mera) när Uppsala ska nå en resurseffektiv energiförsörjning med högt nyttjande av lokala resurser och slutna kretslopp.

Landsbygderna är utmärkta platser för att testa småskaliga lösningar som kan vara hållbara och motståndskraftiga alternativ i en osäker framtid och samtidigt skapa innovationer som kan spridas nationellt och internationellt – till exempel i form energigemenskaper, satsning på solceller eller småskaliga och hållbara VA-lösningar.

Uppsala kommun främjar möjligheterna till ökad stads- och byodling och utreder förutsättningarna för en lokalt förankrad livsmedelsförsörjning för att bidra till cirkulära flöden och stärka Uppsalas krisberedskap. Kommunen behöver främja och underlätta för mer lokal och stads- och tätortsnära odling i form av fritids- och småskalig kommersiell odling för att bidra till ökad livskvalitet, sociala mötesplatser och en utvecklad grönstruktur både i staden och på landsbygderna. En utredning ska göras av hur kommunen kan bidra till att utveckla cirkulära och långsiktigt hållbara affärsmodeller i livsmedelsproduktionen som bättre tar tillvara material och näringsämnen och som minskar påverkan på miljö, ekosystem och klimat.

För att lyfta livsmedelsproduktionen och stärka självförsörjningen kan ett centrum för food innovation skapas (Malmö stad). Möjligheterna för att etablera ett centrum för hållbara och utsökta livsmedel i Uppsala är stora. Kommunen har två universitet, varav ett är fokuserat på livsmedelsproduktion, Uppsala är också hemvist för både Livsmedelsverket och KRAV. I ÅT UPPsala läns nulägesanalys framgår att en utmaning för Uppsalaregionen är avsaknaden av viktiga verksamheter såsom förädling/logistik/förmedling för att stödja den lokala livsmedelskedjan. Ökat fokus på lokal och ekologisk livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning.

Den lokala livsmedelberedskapen blir en allt viktigare fråga och några av de utmaningar livsmedelssäkerheten i Uppsala kommun står inför är behovet av insatsvaror, som utsäde, mineralgödsel och växtskyddsmedel, men också drivmedel samt arbetskraft, både i primärproduktionen och till förädlingsindustrin.

Här finns det stora möjligheter till utbildning på naturbruksgymnasium, men också forskning och innovation på Sveriges lantbruksuniversitet. Dessa institutioner kan också utveckla sin samverkan.

Lokal livsmedelsproduktion samverkar också med matkultur/Uppsala terroir och besöksnäringen i form av läget i utkanten av Fjärdhundraland. I samarbetet med Uppsala matråd deltar Uppsala kommun i ett nätverk av livsmedelsaktörer som alla arbetar för ökat fokus på lokal livsmedelsproduktion och konsumtion.

För att uppnå Uppsala kommuns klimatmål är ett viktigt arbete att klimatsäkra även landsbygdsföretag.

Delmål inom utvecklingsområdet: Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

- Det finns goda förutsättningar för samverkan mellan olika aktörer runt hållbar energiproduktion på landsbygderna
- Uppsala kommun har hållbara lokala livsmedelskedjor för livsmedelsförsörjning, näringsliv på landsbygderna, biologisk mångfald och livsmedelskvalitet
- Det finns ett vatten- och avloppssystem som i samarbete med lokala aktörer bidrar till återföring av näringsämnen till livsmedelproduktionen och som möjliggör byggande av bostäder och verksamhetslokaler i tätorterna
- Landsbygdsföretag deltar i Uppsala kommuns gemensamma klimatarbete

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för programmet och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

För att långsiktigt kunna följa upp arbetet med landsbygdsprogrammet ska tydliga uppföljningsprocesser knyta an till varje insatsområde. Dessa preciseras i tillhörande handlingsplan och knyter an till kommunens mål- och budgetprocess. Uppföljningen ska årligen presenteras för kommunstyrelsens arbetsutskott för planering.

Till Landsbygdsprogrammet ska även en sammanhållen kommunikationsstrategi tas fram för att sprida kunskap och information om hur kommunen når målet att kommunen ska vara Sveriges bästa landsbygdskommun. Kommunstyrelsen ansvarar för att en sammanhållen kommunikation sker mellan nämnder samt att uppföljningen sker kontinuerligt. Ansvarsförhållanden tydliggörs i tillhörande handlingsplan.

Relaterade dokument

Program för Uppsala kommun

- Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall
- Bostad för alla – program för bostadsförsörjningen
- Bostadssatsning på landsbygden
- Energiprogram 2050
- Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor
- Handlingsplan för vattentjänstplan 2024
- Idrottspolitiskt program
- Kulturpolitiskt program
- Lokalförsörjningsplaner
- Miljö- och klimatprogram
- Näringslivsprogram
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Program för krisberedskap och civilt försvar 2024-2027
- Program för mobilitet och trafik
- Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete
- Program för äldrevänlig kommun
- Riktlinjer för VA-planering
- Vattentjänstplan 2024

Utredningar från Uppsala kommun

- Service på landsbygden – Tillgång till service i mindre tätorter och på landsbygden i Uppsala, Uppsala kommun
- Jordbruksmarksutredning (inklusive vägledning och checklista), Uppsala kommun
- Närnatur i Uppsala – Kartläggning av upplevd tillgång och användning av närnatur i 14 tätorter, 2022, Uppsala kommun

Referenser

- Jordbruksverket (2013). Guide för landsbygdssäkring
- Kommungruppsindelning - Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023
- kommunsiffror.scb.se
- Olika typer av landsbygder - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se)
- Syssner (red) 2018, Nya visioner för landsbygden
- Tillväxtverket. (2020). Städer och landsbygder - Indelning i sex kommuntyper. Tätorter i Sverige (Scb.se)
- Vägledning för livskraftiga landsbygder 1 och 2, Tillväxtverket

Stadsbyggnadsförvaltningen
Remissredogörelse

Datum:
2024-11-07

Diarienummer:
KSN-2023-00494

Handläggare:
Helena Nordström Källström

Redogörelse över inkomna remissyttranden - Landsbygdsprogram för Uppsala kommun och handlingsplan 2025 till 2028

Landsbygdsprogrammets syfte

Landsbygdsprogrammet sätter ramarna för Uppsala kommuns långsiktiga utvecklingsarbete för hållbara landsbygder, med utgångspunkt i nuläge och aktuell landsbygdsforskning.

Programmet förtydligar inriktning för Uppsala kommuns arbete med att bli Sveriges bästa landsbygdskommun och fungerar som en gemensam utgångspunkt för prioritering och planering av kommunkoncernens insatser. Landsbygdsutveckling berör många områden och görs tillsammans, inom kommunen och med andra aktörer för att vara framgångsrikt.

Handlingsplanens syfte

Syftet med handlingsplanen är att säkra genomförandet av landsbygdsprogrammet och ge en samlad bild av vilka åtgärder som ska genomföras. Den förtydligar nämnders och bolagsstyrelserns ansvar och roller för genomförande av landsbygdsprogrammets måluppfyllelse i relation till reglemente och ägardirektiv. Åtgärderna i handlingsplanen underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett programområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydligt styrande effekt och kan påskynda måluppfyllelsen.

Sammanställning

Yttranden

Totalt antal inkomna 36

Beslutsdatum

Ute på remiss 8 maj 2024-31 augusti 2024

Innehåll

Landsbygdsprogrammets syfte.....	1
Handlingsplanens syfte	2
Sammanställning.....	2
Sammanfattning av remissförfarandet	4
Sammanfattning av ändringar i förslaget	4
Följande har inte fått alla sina synpunkter tillgodosedda i förslaget för Landsbygdsprogram och tillhörande handlingsplan:..... Fel! Bokmärket är inte definierat.	
Sammanfattning av inkomna synpunkter från remissrundan och Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning.....	8
Generella synpunkter	8
Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun.....	11
Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna	13
Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete.....	16
Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet	19
Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor ..	22
Översikt över inkomna remissvar.....	25

Sammanfattning av remissförfarandet

Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024 att ge berörda nämnder och kommunala bolag tillfälle att lämna synpunkter och föreslå kompletteringar till Landsbygdsprogram för Uppsala kommun samt tillhörande handlingsplan. Förslag på Landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan remitterades också till berörda myndigheter, grannkommuner, bygdeföreningar och intresseorganisationer. Remissen skickades med e-post den 21 maj. Remissförslaget har också varit publicerat på kommunens hemsida www.uppsala.se/landsbygd så att alla som vill har fått ta del av det och lämna synpunkter och kommentarer. Remissinstanserna ombads inkomma med svar senast den 31 augusti 2024.

Under remisstiden har 36 remissvar inkommit, varav 6 utan erinran. Majoriteten har varit positiva till landsbygdsprogrammet i stort, bland annat grannkommuner och kommunens nämnder och bolag. Flera beskriver samarbete och samverkan som bra, både i dagsläget och som viktigt i framtiden. Synpunkterna behandlar i huvudsak handlingsplanens åtgärder. I samband med inkomna skriftliga yttranden har dialoger med olika förvaltningar ägt rum. I dialogerna har goda exempel lyfts fram som bland annat behandlar mellankommunalt samarbete.

I övrigt lämnades synpunkter om indikatorer och deras mätbarhet och det finns motstridiga åsikter om nyttan av ett landsbygdsbokslut. Bygdeföreningar önskar i huvudsak samarbete, information och möjligheter att vara delaktiga i kommunala beslut. Nämnder och bolag är i huvudsak positiva till förslaget till program och handlingsplan som också är väl förankrat inom kommunen. Intresseorganisationer, som Funktionsrätt Uppsala och Barnombudet poängterade vikten av att förtydliga hur vissa grupper inkluderas i åtgärder och aktiviteter. Andra frågor som lyftes handlade om ambitioner i klimatanpassning, livsmedelsförsörjning, vattenförsörjning och recirkulering av näringsämning, där expertmyndigheter, som SLU och Länsstyrelsen, önskar att kommunen skulle ha högre ambitioner.

Det har kommit in flera synpunkter och bra förslag på åtgärder och aktiviteter som inte har kunnat inkluderas i programmet eller handlingsplanen, men som är goda idéer och som borgar för gott samarbete i genomförandet av programmet. Notera att synpunkter som ligger i linje med förslaget till landsbygdsprogrammet oftast inte sammanfattas eller kommenteras. Saksynpunkter som inte ligger inom det som landsbygdsprogrammet hanterar kommenteras inte normalt heller. Fokus ligger i hög grad på de förslag på ändringar som har inkommit.

Sammanfattning av ändringar i förslaget

Ändringar i Landsbygdsprogram för Uppsala kommun från remissomgången:

Ändringarna är indelade utefter generella ändringar och de fem utvecklingsområden som hittas i landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan:

Generella ändringar i programmet

- Giltighetstiden har tagits bort
- Allmänna korrigeringar i texten
- På s.2 har begreppet hållbar utveckling definierats

- Texten i programmet har förtydligats kring behovet av aktiviteter för att öka ungdomars delaktighet
- Texten har förtydligats med att samhällsdialoger och möten behöver vara tillgängliga för alla kommuninvånare
- Begreppet medborgare har bytts ut till invånare genomgående i dokumentet
- Skrivningar har lagts till för att förtydliga programmets fokus på hållbar utveckling
- Skrivningar har lagts till för att förtydliga alla invånares inkludering, oavsett ålder
- Skrivningar har lagts till för att öka funktionsrättsperspektivet

Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

- Skrivningar har lagts till för att förtydliga barn- och ungdomsperspektivet
- På s. 9 har ett stycke som berör samverkan infogats i brödtexten
- På s. 9 har meningen: Det är också viktigt att samhällsdialoger och möten är tillgängliga för alla kommuninvånare lagts till
- På s. 9 har ett stycke lagts till om arbetsmarknaden och sysselsättning på landsbygderna
- Texten i programmet: Vid ny- och ombyggnad ska lokaler planeras så att de fungerar för samnyttjande har ändrats till: Ny- och ombyggnation av lokaler och anläggningar ska utformas för ökat samnyttjande vilket ska ske i samråd med föreningslivet
- På s. 10 har skrivningen om ökat samnyttjande omformulerats

Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

- Skrivningen vitalt och inkluderande kulturliv samt fritidsaktiviteter i landsbygderna har formulerats om till: Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna
- På s. 11 har andra stycket formulerats om enligt kulturnämndens förslag
- På s. 11 har fjärde stycket kompletterats med meningen: "Kulturmiljöer och kulturarv som tas tillvara och synliggörs i bevarandet och utvecklingen av landsbygdernas miljöer, kan bidra till att stärka platsens historia och identitet"

Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

- Skrivningar för att tydliggöra äldreperspektivet och barn- och ungdomsperspektivet har lagts till
- På s. 12 har ett stycke om samverkansavtal kring eftergymnasial yrkesutbildning lagts till
- På s. 14 har ett stycke lagts till om räddningstjänstens arbete med Handlingsprogram enligt lagen och skydd mot olyckor
- Handlingsprogram enligt lagen och skydd mot olyckor har lagts till som relaterat dokument, s. 18.

Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

- På s. 15 har meningen: "Kulturmiljöperspektivet ger goda och attraktiva livs- och boendemiljöer med bevarande av specifika särdrag och karaktärer" lagts till
- På s. 14 har stycket om bostadsatsning på landsbygden kompletterats med text om exploatering av jordbruksmark

- På s. 14 har ny text om trygga skolvägar lagts till i brödtexten
- På s. 15 har ny text om stödet till samfälligheter

Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

- Motstridiga skrivningar har korrigerats i enlighet med relaterade dokument
- På s. 16 har stycket om energiprogrammet formulerats om
- På s. 17 har ett stycke om livsmedelsberedskap och kompetensförsörjning inom jord- och skogsbruk lagts till
- Vattentjänstplan 2024, Handlingsplan för vattentjänstplan 2024 och Riktlinjer för VA-planering lagts till som relaterade dokument, s. 18

Ändringar i handlingsplanen 2025 till 2028 från remissomgången:

Generella ändringar i handlingsplanen

- Allmänna korrigeringar i texten
- Handlingsplanen har förtydligats med att samhällsdialoger och möten ska vara tillgängliga för alla kommuninvånare
- Begreppet invånare används istället för medborgare genomgående i dokumentet

Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

- På s. 4 har tredje åtgärden kompletterats med kulturmiljöer och kulturarv för att lyfta fram kulturmiljö- och kulturarvsaspekterna
- På s. 4 har Kulturnämnden blivit delansvariga för åtgärd 3
- På s. 4 har tredje åtgärden kompletterats med "samt undersöka hur man kan öka tillgängligheten till samhällsdialoger och möten".

Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

- Skrivningar har lagts till om ökad tillgänglighet och inkludering
- På s. 6 har en ny åtgärd tillkommit, åtgärd 7: "Fortsätta utveckla offentlig konst i samhällsbyggnadsprojekten på landsbygderna", med KTN som samordnare och GSN och PBN som delansvariga mellan 2025–2028
- På s. 6 har Äldrenämnden blivit delansvariga för fjärde åtgärden tillsammans med OSN, KTN och IFN
- På s. 6 har Omsorgsnämnden blivit delansvariga för åtgärd 4 med ÄLN, KTN och IFN
- På s. 6 har samordnare och delansvariga för åtgärd 4 ändrats till att KS och GSN står som samordnare och KTN och IFN istället är delansvariga
- På s. 6 har åtgärd 5 formulerats om till: "Utreda behov av och förutsättningar för mobil fritidsverksamhet i landsbygderna, som komplement till befintlig fritidsverksamhet"
- På s. 6 har åtgärd 8 omformulerats till: "Säkerställa god tillgänglighet till folkbibliotek och skolbibliotek på landsbygderna", med KTN och UBN som samordnare
- På s. 6 har indikator 3: "Den geografiska spridningen av kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder" formulerats om till "Den geografiska spridningen av kommunalt finansierat kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder"

- På s. 6 har indikator 4: "Antal aktiva bibliotekslånekort hos landsbygdernas invånare" ändrats till: "Antal besök och antal lån på landsbygdsbibliotek samt på biblioteksbusarna"

Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

- Skrivningar har lagts till i åtgärd 1 på s. 7 och indikator 1 på s. 8 för ökad tillgänglighet och inkludering
- På s. 7 har en definition av begreppet multihub har lagts till
- På s. 8 har Skolfastigheter AB blivit ansvariga för åtgärd 8 om förskole- och skolverksamhet
- På s. 8 under åtgärd 7 har Uppsala vatten och avfall AB blivit delansvariga
- På s. 8 har handlingsplanen kompletterats med indikator 5: "Andel invånare, föreningar och företag på landsbygderna som upplever att tillgång till servicelösningar och tjänster ökat"
- På s. 8 har indikatorn: "Andel invånare, företag och föreningar som upplever att servicelösningar och tjänster ger god servicenivå på landsbygderna" tagits bort
- Handlingsprogram enligt lagen och skydd mot olyckor är tillagt under relaterade dokument, s. 14

Variert bostadsutbud och hållbar mobilitet

- På s. 10 har Omsorgsnämnden och Äldrenämnden blivit delansvariga för åtgärd 1 tillsammans med PBN, Uppsalahem AB och ÄLN
- På s. 10 har Uppsala Vatten och Avfall AB strukits som delansvariga för åtgärd 1: "Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna"
- På s. 10 har åtgärd 4: "Utveckla den kommuninterna dialogen för att samordna mobilitetsinfrastruktur och utöka samnyttjande av mobilitetslösningar" formulerats om till "Utveckla dialogen inom kommunkoncernen för att förbättra infrastrukturen för hållbart resande, och för att öka användningen av mobilitetstjänster"
- På s. 10 har åtgärd 5 ändrats och gäller nu två dialogform per år istället för ett dialogforum per år
- På s. 10 har åtgärd 7 formulerats om till: "Utveckla dialogen inom kommunkoncernen för att förbättra infrastrukturen för hållbart resande, och för att öka användningen av mobilitetstjänster"

Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

- Motstridiga skrivningar har korrigerats i enlighet med relaterade dokument
- På s. 12 har delmål 3 kompletterats med att även beröra verksamhetslokaler
- På s. 12 har en ny åtgärd rörande ÄT UPPsala län lagts till: "I styrgruppen för ÄT UPPsala län medverkar Uppsala kommun i samverkan med andra aktörer för att stärka det lokala hållbara livsmedelssystemet"
- På s. 12 har åtgärd 3 formulerats om från: "Att utveckla lösningar för insamling av gödsel och slam som kan användas för att producera biogas" till: "Uppsala Vatten ska stärka det lokala kretsloppet av näringsämnen och biogas"
- På s. 12 har åtgärd 4: "Öka kommunens kunskap om innovativa lösningar för spillvattenhantering samt tekniskt vatten" ändrats till: "Uppsala Vatten ska tillsammans med kommunen utöka kunskapen om innovativa lösningar för spillvattenhanteringen samt användning av tekniskt vatten som kan bidra en effektivare vattenanvändning och lokala kretslopp"

- På s. 12 har åtgärd 1: ”I samarbete med universiteten identifiera möjligheter för lokalt producerad energi/drivmedel i odlingsverksamheter på byggnader i hela kommunens geografi ” kompletterats med “hårdgjorda ytor”
- Vattentjänstplan 2024, Handlingsplan för vattentjänstplan 2024 och Riktlinjer för VA-planering har lagts till som relaterade dokument, s. 13

Sammanfattning av inkomna synpunkter från remissrundan och Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Nedan sammanfattas inkomna synpunkter och Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning. Synpunkter som antingen enbart ställt sig positivt till planförslaget eller remissinstanser som inte haft några synpunkter redovisas inte nedan. För att ge en god överblick av remissyttranden och Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning är dessa sammanställda ämnesvis.

Mindre förändringar

Detaljsynpunkter från yttrande sammanfattas och kommenteras oftast inte, men kommer i flera fall att bidra till textkorrigeringar. Därutöver har Stadsbyggnadsförvaltningen gjort en rad små förändringar för att få en ökad tydlighet i framställningen.

Synpunkterna är indelade utefter generella synpunkter och de fem utvecklingsområden som hittas i landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan:

- Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun
- Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna
- Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete
- Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet
- Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Generella synpunkter

Yttranden från remissinstanser

Arbetsmarknadsnämnden önskar att landsbygdsprogrammet lyfter vikten av att alla på landsbygderna har en egen försörjning genom arbete eller möjlighet till studier.

Idrotts- och fritidsnämnden anser att giltighetstiden på programmet bör strykas och i stället låta aktualitetsbedömning vara styrande för när program ska strykas och/eller revideras.

Kulturnämnden menar att det vore bättre om begreppet invånare, i stället för medborgare, används genomgående i dokumenten. Detta för att inte riskera att exkludera de inom kommunens befolkning som ej har svenskt medborgarskap.

Omsorgsnämnden tycker att inkluderingsperspektivet behöver förstärkas och med fördel kan utvidgas till att även inkludera funktionsnedsättning och diskrimineringsgrunderna som helhet.

Äldrenämnden anser att inkluderingsperspektivet behöver förstärkas och med fördel kan utvidgas till att inkludera diskriminerings-grunderna som helhet. Nämnden menar även att detta gäller formuleringar om servicepunkter och att det bör understrykas att de ska vara tillgängliga för alla, till exempel genom att fungera som träffpunkter för äldre.

Nämnden anser att samtliga indikatorer som finns med i handlingsplanen ska inkludera målgruppen 65 år och äldre, om inte särskilda skäl kan anföras för motsatsen. Det behöver därför säkerställas i uppföljningsarbetet av handlingsplanen att målgruppen äldre inte tappas bort.

Barnombudet saknar ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv i programmet och handlingsplanen. I frågor om till exempel mobilitet ser barns förutsättningar helt annorlunda ut än vuxnas. Under flera delmål hänvisas till andra politiska program och de räknas upp under relaterade dokument. Det blir då tydligt att det saknas ett barn- och ungdomspolitiskt program. En alternativ väg vore att i alla fall ha riktlinjer för att inkludera barnrättsperspektivet vid framtagandet av nytt program, menar barnombudet.

Funktionsrätt betonar vikten av att inkludera funktionsrättsperspektivet i samtliga utvecklingsområden och åtgärder, i enlighet med Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Knivsta kommun anser att hur samarbetet och vilka frågor som är särskilt viktiga att belysa från ett mellankommunalt perspektiv gällande landsbygdsutveckling med fördel kan fördjupas i handlingsplanen.

LRF Uppsala belyser att i all myndighetsutövning måste ett företagsfrämjande perspektiv finnas. Planeringen måste också ta hänsyn till att marken är vår viktigaste resurs och det saknas åtgärder för att bättre använda landsbygdernas resurser i händelse av kris och krig.

Länsstyrelsen önskar att se en större koppling till de uppsatta målen om hållbara landsbygder år 2030 och de fem utvecklingsområdena i Landsbygdsprogrammet. De understryker avsaknaden av en koppling till miljömålen samt Färdplan för ett hållbart Uppsala län. Länsstyrelsen saknar även en intersektionell ansats och indelning i samhällsgrupper på landsbygderna såsom olika grupper av barn, ungdomar, äldre, samt flickor/pojkar, kvinnor/män.

Länsstyrelsen saknar även att dricksvattenförsörjning nämns i programmet. Länsstyrelsen saknar genomgående frågor kopplat till vatten i landsbygdsprogrammet samt handlingsplanen. Om detta är en aktiv avgränsning menar de att det ska förtydligas.

Till sist anser Länsstyrelsen att åtgärderna i handlingsplanen ska fokusera mer på effektivisering och ett jämställdhetsperspektiv med insatser för specifika målgrupper. De efterfrågar också en beskrivning på hur kommunens syn på landsbygder är samt en definition av prioriterade tätorter och vad som gör att en tätort blir aktuell för en servicepunkt.

Rasbo i Samverkan anser att kommunen bör inkludera ett säkerställande att alla som bor och verkar i Uppsala har möjlighet att erhålla insyn, delaktighet och, inkludering i landsbygdsprogrammet- och därmed också vara medskapare i hur Uppsala utvecklas.

Bygdeföreningen ifrågasätter även om ett landsbygdsprogram är relevant då det skapar en barriär som gör skillnad mellan stad och land. De anser att landsbygdsprogrammet är för diffust och otydligt precis som det föregående landsbygdsprogrammet från 2017. De tycker även att det märks att landsbygdsprogrammet kommer uppifrån och presenteras nedåt.

De påpekar också att det är få på landsbygderna som vet vad landsbygdstrategier och landsbygdsberedningen är och vad de gör. Föreningen önskar att dessa bör synas mer på landsbygderna och slutligen att landsbygdsprogrammet bör framföras muntligt i bygderna.

Region Uppsala tycker att det finns en oklarhet kring hur Uppsala kommun ska uppnå målen för landsbygdsutveckling eftersom målen är svåra att följa upp med kvantitativa termer.

Region Uppsala upplyser också om att det inte existerar något regionalt serviceprogram och det finns ingen plan på att ta fram ett sådant dokument som nämns under rubriken om samverkan med regionala aktörer i landsbygdsprogrammet. Däremot finns riktlinjer för att främja kommersiell service, vilket fokuserar på att hantera ekonomiskt stöd till främst kommersiell service.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att klimatanpassning är ett område som behöver beaktas i landsbygdsprogrammet och i tillhörande handlingsplan.

Trafikverket uppmärksammar betydelsen av att kommunen planerar för bebyggelse i lägen som förbättrar förutsättningarna för service, infrastruktur och kollektivtrafik och som inte skapar barriäreffekter. De poängterar att det är viktigt att platserna förankras med boende i planerat upptagningsområde för att få ett optimalt utnyttjande.

Vattholma i samverkan önskar en definition av begreppet hållbar som nämns ofta i dokumenten. Vattholma i samverkan undrar varför beslutet av att inrätta ett bygderåd och landsbygdsberedningens funktion och betydelse inte nämns i programförslaget. De önskar också att få exempel på de aktörer som omnämns i texten för att få uppfattning om förankring i arbetet med programförslaget. I landsbygdsprogrammet under rubriken "Ansvar, genomförande och spridning" anser Vattholma i samverkan att ordet behöver ska bytas ut till ska för att på så sätt kunna kräva ansvar. Under samma avsnitt önskar de även ett landsbygdsråd för att bidra till bättre kommunikation, effektivitet och förankring.

Avslutningsvis vill bygderådet ta ansvar och vara delaktiga. De vill att lokala mål formuleras och tas fram i dialog med de boende och behandlas av kommunen som skapar resurser för genomförande med tydliga tidsramar.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan har korrigerats med ett antal omformuleringar och tillägg. Giltighetstiden har tagits bort från programmet och handlingsplanens tidsram har ändrats till 2025-2028. Eftersom programmet kommer att antas 2025. Ny praxis är att program gäller så länge de är aktuella och detta prövas årligen. Begreppet invånare, i stället för medborgare, används genomgående i dokumenten. Detta för att inte riskera att exkludera de inom kommunens befolkning

som ej har svenskt medborgarskap. Både planen och programmet har förtydligats med ett tydligare barn- och ungdomsperspektiv samt funktionsrättsperspektiv. Inkluderingsperspektivet har också förtydligats så att alla invånare ska ha tillgänglighet till servicepunkter och möten, oavsett ålder.

I programmet har definitionen av hållbar utveckling infogats och texten om ett regionalt serviceprogram har korrigerats till riktlinjer för att främja kommersiell service. Landsbygdsprogrammet har kompletterats med ny text om vikten av egen försörjning genom arbete eller möjlighet till studier under utvecklingsområdet Hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun.

Övriga synpunkter bedöms rymmas i förslaget för landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan. Kommunen bedömer att kopplingen till relaterade styrdokument är tillräckliga. Uppsala kommun klargör att kommunen betraktar alla områden utanför Uppsala stad som landsbygder. De prioriterade tätorterna är utpekade i Översiktsplan 2016. Servicepunkterna bygger på ett samarbete mellan kommunen, lokal näringsidkare och i flera fall en bygdeförening. En servicepunkt kan tillskapas efter en överenskommelse med de aktuella aktörerna. Uppsala kommun jobbar avslutningsvis med att utveckla kommunens sätt att mäta landsbygdsutvecklingen med mer kvantitativa termer framöver. Landsbygdsprogrammet är ett av kommunens styrdokument och frågor om t.ex. klimatanpassning hanteras i andra styrdokument.

Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

Yttranden från remissinstanser

Arbetsmarknadsnämnden föreslår att näringslivets roll som en viktig aktör för att skapa fler arbetstillfällen på landsbygderna under delmål i Utvecklingsområde 1 tydliggörs: Lokalt engagemang och aktivt stöd för hållbara landsbygder i landsbygdsprogrammet. Arbetsmarknadsnämnden är en aktiv part när det gäller att nå personer på landsbygderna i syfte att fler personer kommer i arbete eller studier. Nämnden föreslår att de kan samverka i åtgärder med fler aktörer. Det kan exempelvis handla om insatser för unga vuxna som varken arbetar eller studerar och är boende på landsbygden. Eller att stärka och utveckla matchningsarbetet mot arbetsgivare/arbetstillfällen på landsbygderna.

Idrotts- och fritidsnämnden föreslår att texten: ”Genom samordnad och ökad närvaro från fler av kommunens verksamheter...” förtydligas. På sida nio föreslår nämnden att: Vid ny- och ombyggnad ska lokaler planeras så att de fungerar för samnyttjande, stryks. Dels utifrån att det finns i Idrottspolitiska programmet med följande formulering: Genom att planera för multifunktionella och flexibla idrotts- och fritidsanläggningar utesluts ingen från att delta eller ta del av arrangemang utifrån sina behov och förutsättningar, dels utifrån att det torde ingå i uppdraget i mål och budget. Om kommunen väljer att ha detta kvar föreslår nämnden att texten ändras till: Ny- och ombyggnation av lokaler och anläggningar ska utformas för ökat samnyttjande vilket ska ske i samråd med föreningslivet.

Kulturnämnden föreslår en kompletterande formulering till den tredje åtgärden: ”Öka samverkan med kommunens hembygdsföreningar för att tillgängliggöra berättelser om kommunens landsbygd, och även tillgänggöra föreningars lokaler/miljöer” för att lyfta fram kulturmiljö- och kulturarvsaspekterna till: ”Öka samverkan med kommunens

hembygdsföreningar för att tillgängliggöra berättelser om kommunens landsbygd, kulturmiljöer och kulturarv, och även tillgänggöra föreningarnas lokaler/miljöer.” Kulturnämnden önskar också vara delansvariga för åtgärden.

Barnombudet lyfter att vad gäller sista delmålet i programmet: “Uppsala kommun är närvarande och aktiva på landsbygderna och har en pågående god dialog med de som bor och verkar där.” finns en risk att gruppen barn och unga inte självklart inkluderas när det designas dialoger. Om det ska ske i dessa fall kan det därför behöva betonas särskilt, eftersom det påverkar hur dialogen behöver utformas.

I handlingsplanen önskar barnombudet en mer ambitiös åtgärd än: “Öka kunskapen hos kommunen om hur Uppsala kommun och lokala aktörer kan samverka för att öka ungdomars delaktighet i bygdernas hållbara utveckling.” Exempelvis i form av aktiviteter för att göra unga delaktiga. En annan möjlig åtgärd som skulle kunna läggas till här kopplat till hållbarhetsarbetet är stötta samfällighetsföreningar i omställningsarbete. Kommunen skulle kunna bidra med tips om att skapa miljöer för biologisk mångfald, kompostering eller biokolshantering av trädgårdsavfall istället för att köra fossilt till tippen. Förutom kunskap vore det bra om kommunen skulle kunna tillhandahålla utbildningsmaterial och utrustning som kan lånas/hyras för omställning till en mer hållbar livsstil, till exempel biokolstunna som kan användas vid städdagar.

Barnombudet önskar också en åtgärd som handlar om att testa att etablera en hållbarhetshub i en tätort. I en sådan hub kan det finnas plats för loppis, där folk kan lämna och hämta både gratis och mot ersättning. Det kan finnas utrustning och personer med kompetens att hjälpa till med reparationer av cyklar, kläder och teknikutrustning. Det ökar tillgängligheten för invånarna samt genererar enklare arbetsuppgifter till personer inom daglig verksamhet eller liknande.

Enköpings kommun undrar vilka former samarbetet i åtgärden: ”Utöka samverkan mellan angränsande kommuner, Region Uppsala, Uppsala kommun och Länsstyrelsen i Uppsala län genom ökad dialog samt formulering av gemensamma mål och aktiviteter för landsbygdsutveckling.” ska ta eftersom landsbygdsfrågorna omfattar många olika kommunala angelägenheter.

Funktionsrätt vill se att en åtgärd skrivs in i handlingsplanen som fokuserar på personer med funktionsnedsättnings engagemang. Ett sätt att möta detta skulle kunna vara att använda sig av en checklista för att öka tillgängligheten till samhällsdialoger och möten. En indikator för att mäta huruvida åtgärden uppfylls skulle kunna vara att se antalet offentliga dialoger, antalet möten med och i civilsamhället samt antalet föreningsaktiviteter som uppfyller checklistan för fysisk, psykisk och medicinsk tillgänglighet.

LRF Uppsala anser kommunen ska använda befintliga indikatorer för åtgärd nr 2 som är väl användbara, till exempel: Medborgarundersökningen, NKI, Svenskt Näringslivsranking och Liv, Hälsa, Ung.

Länsstyrelsen föreslår att kommunen använder sig av indikatorer kopplade till aktiviteter som erbjuds för prioriterade målgrupper eller exempelvis kontakter med kommunen, eftersom det är lättare att följa upp och mäta för att mäta hållbar utveckling och främja lokala företag.

Rasbo i samverkan saknar en text om på vilket sätt Uppsala kommun är närvarande och aktiva i det lokala engagemanget på landsbygderna och hur dialogen ser ut.

Vattholma i samverkan saknar text om vilken roll bygderna kommer att få.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Landsbygdsprogrammet med tillhörande handlingsplan kompletteras med ett antal skrivningar för att förtydliga programmets kultur-, tillgänglighets- och barnperspektiv. Likaså kompletteras dokumenten med ny text om kommunens mellankommunala samverkan och med andra aktörer samt med text om vikten av sysselsättning. Samverkan och näringslivets roll på landsbygden anses vara viktiga frågor och en ny text som berör samverkan mellan angränsande kommuner har infogats i brödtexten i programmet.

Landsbygdsprogrammet kompletteras med kulturnämndens förslag som bedöms vara genomförbart och skrivningen ändras i enlighet med kulturnämndens förslag för att lyfta fram kulturmiljö- och kulturarvsaspekterna. Programmet kompletteras även med skrivningar för att förtydliga behovet av aktiviteter för att öka ungdomars delaktighet. Likväl bedöms tillgängligheten för alla kommuninvånare att ha möjligheten att delta i dialoger och möten av stor vikt och har förtydligats i texten. Texten i programmet: Vid ny- och ombyggnad ska lokaler planeras så att de fungerar för samnyttjande har ändrats till: Ny- och ombyggnation av lokaler och anläggningar ska utformas för ökat samnyttjande vilket ska ske i samråd med föreningslivet.

I handlingsplanen läggs kulturnämnden som delansvariga för åtgärd 3 och åtgärden kompletteras även enligt kulturnämndens förslag. Åtgärd 5 kompletteras också med en skrivning för att öka tillgängligheten till samhällsdialoger och möten.

Bedömningen är att övriga synpunkter ryms i de befintliga förslaget för landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan. Landsbygdsprogrammet talar om vikten av lokala föreningar såsom exempelvis bygderåd och bygderådets definition och syfte ryms inom åtgärder för samverkan med lokala föreningslivet. Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer även att kommunens närvaro och aktivitet på landsbygderna och samhällsdialoger beskrivs i åtgärd 5 och att synpunkter kring en hållbarhetshub ryms inom begreppet multihub i handlingsplanen. Övriga goda idéer för att göra ungdomar delaktiga och arbeta med omställning på landsbygderna tar förvaltningen med sig till genomförandet av programmet.

Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

Yttranden från remissinstanser

Idrotts- och fritidsnämnden föreslår att ordet vitalt byts ut till starkt samt att i första raden i första stycket lägga till idrott: Det behövs ett starkt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna för att stärka gemenskap, sammanhållning och lokal identitet.

Nämnden tycker att åtgärd 1 är otydlig gällande vilken kunskap som efterfrågas och föreslår att den formuleras om till: Öka kommunens kunskap om landsbygdernas behov och efterfrågan utifrån geografiska spridningen och platsens behov. De anser även att ansvaret i den fjärde åtgärden skiftas så att GSN och KS är samordnare och IFN och KTN är delansvariga. Idrotts- och fritidsnämnden kan inte ansvara för trafikplanering eller angörande av gång och cykelbanor. Till sist önskar nämnden att strykas från den femte åtgärden eftersom de inte ansvarar för fritidsverksamhet, vilket däremot kulturnämnden gör.

Idrotts- och fritidsnämnden föreslår att Indikatorn: Den geografiska spridningen av kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder ändras till: Platsens utbud av kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder. Detta då det inte enbart handlar om geografisk spridning av en aktivitet, utan även om platsens förutsättningar och vilka behov som finns på respektive plats.

Kulturnämnden föreslår att fjärde stycket i landsbygdsprogrammet under utvecklingsområde två omformuleras för att främja kulturlivet och kommunens arbete med kulturhuvudstadsåret till: "Offentlig konst är en del av samhällsutvecklingen på landsbygderna. Konsten tas fram i dialog med invånare, civilsamhälle och näringsliv. Konsten stärker den sociala hållbarheten och identiteten på platser. Uppsalas landsbygder och tätorter spelar en stor roll i kommunens arbete för att främja kulturlivet, och inte minst för kommunens ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad år 2029. Både i förberedelserna inför och vid ett eventuellt genomförande av kulturhuvudstadsåret, blir platser och möjligheter för temporära kulturupplevelser, utställningar, föreställningar med mera, extra viktigt."

De föreslår även att en mening läggs in i sjätte stycket s.10 i landsbygdsprogrammet för att lyfta fram kulturmiljöns och kulturarvets betydelse för en plats. Mellan första och andra meningen föreslår de att en mening fogas in: "Kulturmiljöer och kulturarv som tas tillvara och synliggörs i bevarandet och utvecklingen av landsbygdernas miljöer, kan bidra till att stärka platsens historia och identitet."

I handlingsplanen föreslår kulturnämnden att en ny åtgärd läggs till: "Fortsätta utveckla offentlig konst i samhällsbyggnadsprojekten på landsbygderna", med KTN, GSN och PBN som samordnare och årtal 2025–2028 gällande utveckling av arbetet med offentlig konst på landsbygderna. Detta då det fortfarande finns utmaningar i samordningsarbetet och projekten inte ökar i önskad takt.

Gällande åtgärden: "Förbättra förutsättningarna för hållbart resande för alla på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter", föreslår kulturnämnden att KS och GSN står som samordnare och KTN och IFN blir delansvariga i stället eftersom nämnden gärna deltar i dialog med ansvariga aktörer.

Kulturnämnden föreslår även en justering av den femte åtgärden som gäller mobil fritidsverksamhet, då sådan ej finns idag inom kulturnämndens ansvarsområde och frågan därför behöver undersökas. De föreslår att åtgärden formuleras om till: "Utreda behov av och förutsättningar för mobil fritidsverksamhet i landsbygderna, som komplement till befintlig fritidsverksamhet."

De önskar också att: "Säkerställa god tillgänglighet till biblioteksservice på landsbygderna", förtydligas och att lydelsen formuleras om till: "Säkerställa god tillgänglighet till folkbibliotek och skolbibliotek på landsbygderna", med KTN och UBN som samordnare. De föreslår även att indikatorn: "Den geografiska spridningen av kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder" formuleras om till "Den geografiska spridningen av kommunalt finansierat kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder" för att öka mätbarheten.

Till sist vill också nämnden att indikatorn: "Antal aktiva bibliotekslånekort hos landsbygdernas invånare" byts till en mer mätbar åtgärd, till exempel: "Antal besök och antal lån på landsbygdsbibliotek samt på biblioteksbusarna."

Omsorgsnämnden anser att nämnden bör stå med som delansvarig på åtgärd 4: "Förbättra förutsättningarna för tillgängligt hållbart resande för alla på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter."

Utbildningsnämnden anser att nämnden bör stå som delansvarig istället för samordnare för åtgärd 8: ”Säkerställa god tillgänglighet till folkbibliotek och skolbibliotek på landsbygderna.” Ansvaret för att samordna arbetet för tillgängligheten till biblioteksservice på landsbygderna bör ligga på kulturnämnden som har ansvar och rådighet i frågan.

Äldrenämnden anser att nämnden bör stå med som delansvarig åtgärd 4: ”Förbättra förutsättningarna för tillgängligt hållbart resande för alla på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter.”

Barnombudet har en fundering angående indikatorerna som de anser relaterar bra till åtgärderna, men inte lika fullständigt till delmålen. Till exempel visar inte antalet föreningar som söker bidrag på det totala utbudet av föreningar/nätverk, och därmed inte huruvida det finns goda förutsättningar för olika aktiviteter.

Funktionsrätt anser att det saknas en åtgärd kopplad till utvecklingsområdets andra delmål, som fastslår att man ska skapa innovativa och gemensamma mötesplatser där människor kan mötas oavsett funktionsförmåga. Funktionsrätt förespråkar därför att åtgärden om mobila träffpunkter ska innefatta ett utvecklande av verksamhet även för personer med funktionsnedsättning samt att åtgärden: ”hållbart resanden [...] till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter” ska inkludera ett funktionsrättsperspektiv.

LRF Uppsala anser att handlingarna behöver kompletteras med en åtgärd kring allemansrätten. Det behövs information allemansrättens fulla innebörd, såväl rättigheter som skyldigheter. Det ömsesidiga beroende behöver belysas.

Länsstyrelsen föreslår att indikatorn gällande antal landsbygdsbaserade kulturföreningar samt kreativa och kulturella näringar på landsbygderna som söker bidrag från kulturnämnden samt antal som beviljas, justeras eftersom den är otydlig. Exempelvis till antal landsbygdsbaserade kulturföreningar samt kreativa och kulturella näringar på landsbygderna som ökat sin omsättning och/eller ökat antal aktiviteter.

RF-SISU Uppland anser att det i rubrik och underliggande stycke skall skrivas om till: ”Vitalt och inkluderande idrotts- och kulturliv, samt fritidsaktiviteter i landsbygderna. Även om idrottens nytta framgår längre ner i stycket anser vi alltså att det också skall återspeglas i rubriken.

De föreslår även att kommunen sammanför kultur- och idrott genom att undersöka möjligheten att använda föreningarnas klubbstugor som hemvist för att stärka gemenskap och sammanhållning i bygden. I praktiken kan klubbstugan nyttjas som en naturlig mötesplats för många generationer och inriktningar på verksamhet.

Vattholma i samverkan upplever en snedfördelning av kommunens resurser gällande fritidslokaler och planer som missgynnar landsbygderna samt svårigheter att kommunicera om detta med kommunens enheter. Slutligen anser de att ”goda förutsättningar” bör bytas ut till ”ge förutsättningar”.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Landsbygdsprogrammet med tillhörande handlingsplan kompletteras med ett antal skrivningar för att främja kulturens plats på landsbygderna. Landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan korrigeras i enlighet med majoriteten av kulturnämndens förslag. Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att det är relevanta åtgärder för att främja kulturens plats på landsbygderna. Idrott har även inkluderats i

skrivelserna om vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna.

I landsbygdsprogrammet har skrivningar för ökad tillgänglighet och inkludering lagts till när det gäller åtgärder om mobila träffpunkter och hållbart resande till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter. Bedömningen har gjorts utifrån ökad inkludering av alla invånare.

I handlingsplanen har korrigeringar gjorts av delansvariga och samordnare. Enligt Kulturnämndens förslag har en ny åtgärd lagts till: "Fortsätta utveckla offentlig konst i samhällsbyggnadsprojekten på landsbygderna." KSN har lagts till som samordnare KTN men GSN och PBN har istället blivit delansvariga under perioden 2024–2028. Äldrenämnden och Omsorgsnämnden har lagts till som delansvariga för åtgärden: "förbättra förutsättningarna för hållbart resande för alla invånare på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter" enligt önskemål. Kommunen godtar också att KS och GSN står som samordnare och KTN och IFN blir delansvariga för åtgärden: "Förbättra förutsättningarna för hållbart resande för alla på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter" istället. Indikatorn: "Antal besök och antal lån på landsbygdsbibliotek samt på biblioteksbusarna" har också lagts till och ersatt indikatorn: "Antal aktiva bibliotekskort hos landsbygdernas invånare." Stadsbyggnadsförvaltningen

bedömer att övriga synpunkter ryms i de befintliga förslaget för landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan, alternativt inte bedöms vara aktuella. Idrotts- och fritidsnämnden kvarstår som samordnare för fritidsaktiviteter då Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att åtgärden kan innehålla idrottsaktiviteter. Stadsbyggnadsförvaltningen väljer att behålla en ambitiös skrivning omkring förutsättningarna för de olika verksamheterna i beskrivna i handlingsplanen. Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att regleringen av allemansrätten inte heller behöver förtydligas inom ramen för landsbygdsprogrammet och att klubbstugors möjligheter ryms inom samnyttjande av både offentliga och privata platser.

Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

Yttranden från remissinstanser

Räddningsnämnden anser att räddningsnämndens verksamhet bör nämnas i program eller handlingsplan och föreslår att utvecklingsområdet kompletteras med nämndens arbete för trygghet och säkerhet, samt att Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor läggs till som relaterat dokument. Brandförsvarets verksamhet är viktig för tryggheten och säkerheten på landsbygderna, inte minst genom brandstationerna som finns i Järlåsa, Björklinge, Skyttorp, Stolvreta, Almunge och Knutby. I Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor beskrivs att samverkan med andra myndigheter, civilsamhället och privata aktörer är grundförutsättningar i arbetet för skydd mot olyckor. Samarbete med Regionen vid akuta sjukdomsfall, där brandförsvaret gör en första insats i väntan på ambulans, är ett gott exempel.

Barnombudet önskar information om servicepunkterna och om de fått önskad effekt. De föreslår även skyltar vid till exempel busshållplatser som alternativ.

De saknar också en definition av begreppet multihub.

Funktionsrätt menar att det är viktigt att handlingsplanen innehåller konkreta åtgärder för att förbättra tillgången till vård och stöd på landsbygderna eftersom det finns tydliga indikationer på att personer som bor på landsbygderna har sämre hälsa än den övriga befolkningen.

Funktionsrätt förespråkar att servicepunkter skulle kunna fungera som viktiga nav för att tillhandahålla information och stöd, samt för att möjliggöra kontakt med kommunala och regionala tjänster. Avgörande är dock att servicepunkterna kan användas av personer med funktionsnedsättning, vare sig det rör sig om ett rörelsehinder som kräver hjälp med manövrering av datorn eller en kognitiv funktionsnedsättning som kräver stöd i förståendet.

Knutbybygden i samverkan önskar att målen i landsbygdsprogrammet bör vara mätbara. De saknar även hur räddningstjänst och krisberedskap på landsbygderna ska hanteras.

LRF Uppsala anser att kommunen behöver ha en åtgärd som kopplar mot delmålet om robust infrastruktur, gärna med prioriteringar för utbyggnad och styrning med företräde för samhällsviktiga verksamheter. Programmet behöver även enligt LRF Uppsala ha en åtgärd om att samordna myndighetskontakter inom kommunen för att förenkla för företag som främjar service på landsbygderna.

Länsstyrelsen vill ändra "landsbygder" i meningen "Tillsammans med regionen behöver kommunen arbeta fram en strategi för att tillhandahålla god service i alla våra landsbygder" till "Uppsala eller annan större tätort". De samtycker även till beskrivningen av kontanthantering men vill understryka att beskrivningen av att kontanthantering blir något snäv och en utmaning i händelse av bortfall av elförsörjning.

Länsstyrelsen framhåller att indikatorn: "Det finns nya servicelösningar och tjänster som ger god servicenivå i hela kommunen" blir något olycklig och ordet "nya" föreslås tas bort. Förslagsvis kan delmålet även kompletteras med indikatorn andel personer boende i landsbygder som uppfattar att tillgång till servicelösningar och om tjänster har ökat.

Oxsätra Åkerlänna Utveckling AB påpekar att ett landsbygdsbokslut blir kontraproduktivt och skapar ytterligare byråkrati från kommunens sida. De betonar att de behöver stöd och påtryckning för att alla ska bli inkopplade till fibernätet i området. De påpekar även saknaden av Åkerlänna skola för 8 år sedan och att kommunens lokaler fortfarande står tomma trots ökande antal barn i bygden.

Rasbo i Samverkan föreslår bibliotek som förslag istället för de nuvarande servicepunkterna och belyser att det saknas offentliga lokaler i de flesta områden. De undrar även hur skollokaler skulle kunna nyttjas kvällstid och hur Gåvstaområdet kan utvecklas vidare.

Skolfastigheter AB önskar vara en part i dialogen kring att kunna nyttja befintliga lokaler i åtgärden: "Pröva alternativa synsätt för att klara förskole- och skolverksamhet utan stora nyinvesteringar eller platsöverskott vid befolkningsändring i skilda landsbygder."

Sveriges lantbruksuniversitet anser att kommunen bör tillse att nedmonteringen av 2G- och 3G-nät inte påverkar jord- och skogsbruket negativt. SLU föreslår också att begreppet multihub förklaras i texten.

Uppsala bostadsförmedling ställer sig bakom förslaget till program och tillhörande handlingsplan men ifrågasätter syftet med ett landsbygdsbokslut som åtgärd. Styrelsen hänvisar till Mål och budget 2024–2026 och uppdraget att frigöra tid och resurser till kommunens kärnverksamhet genom att effektivisera och minska den administrativa belastningen.

Uppsalahem bidrar gärna med att skapa förutsättningar för servicepunkterna, exempelvis genom kundundersökningar hos Uppsalahems hyresgäster.

Bolaget uppfattar åtgärden: Skapa förutsättningar för servicepunkterna att erbjuda tillfällen där invånare kan tala med kommunrepresentanter via telefon eller digitala möten, som otydlig gällande vad som ska uppnås då bolaget anser att det redan finns möjlighet för invånare att samtala med bolaget på de sätt som anges.

Angående landsbygdsbokslut så följer Uppsalahem löpande upp de program och handlingsplaner som bolaget omfattas av och med anledning av det anser bolaget att det bör prövas om redan befintlig uppföljning av landsbygdsprogrammet och dess handlingsplan motsvarar åtgärdsförslaget och att landsbygdsbokslutet därmed kan utgå.

Uppsala Vatten och Avfall AB är positiva till att föra dialog gällande multihubbar och vill vara delansvariga i utvecklingsarbetet beroende på vilka funktioner som multihubbarna ska ha.

Vattholma i samverkan lyfter att programmet för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete är dåligt kommunicerat till servicepunkterna och inget som prioriteras hos servicepunkt Vattholma.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Landsbygdsprogrammet med tillhörande handlingsplan kompletteras med ett antal skrivningar för att förtydliga räddningstjänstens arbete. SBedömningen är att en beskrivning av räddningstjänstens arbete med Handlingsprogram enligt lagen och skydd mot olyckor är viktig och handlingsplanen finns nu som relaterat dokument.

Ny text om mellankommunal samverkan har infogats i landsbygdsprogrammet. Under remisstiden framfördes ett gott exempel på mellankommunal samverkan från Utbildningsförvaltningen. Det primära samverkansavtalet mellan alla kommuner i regionen berör gymnasial yrkesutbildning inom vuxenutbildningen i länet och ligger till grund för det nya stycket för att exemplifiera positiva effekter av samarbete mellan kommuner.

Korrigeringar har gjorts av delansvariga och samordnare i handlingsplanen enligt önskemål. Uppsala vatten och avfall AB är delansvariga under åtgärden om multihub och Skolfastigheter är ansvariga för åtgärden om förskole- och skolverksamhet. Handlingsplanen har kompletterats med en förklaring av begreppet multihub.

Stadsbyggnadsförvaltningen har som ambition att utveckla sina metoder för att mäta nytta, men bedömer att nuvarande indikatorer är tillräckliga. Flera remissinstanser ifrågasätter om ett landsbygdsbokslut är ett effektivt sätt att använda kommunens resurser. Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att ett landsbygdsbokslut kan vara ett sätt att dokumentera och utvärdera hur landsbygdsprogrammet får effekt på landsbygderna trots att det kommer att kräva en viss administration. Målet är att använda redan befintliga data och att det ska innebära så lite extra arbete som möjligt för berörda förvaltningar och bolag. Stadsbyggnadsförvaltningen för vidare frågan

om att utveckla servicepunkterna som viktiga nav för att tillhandahålla ytterligare information och stöd, samt för att möjliggöra kontakt med kommunala och regionala tjänster.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att övriga synpunkter ryms i de befintliga förslaget för landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan. Visionen är att samverkan ska ske med olika myndigheter och det ska finnas tillgång till service i hela kommunen och vidhåller därmed begreppet landsbygder i skrivningen. Kommunen följer och bidrar till utvecklingen av fibernätets utveckling genom ett nära samarbete med Region Uppsala och Post- och Telestyrelsen och bidrar till att sprida information till företag på landsbygderna.

Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

Yttranden från remissinstanser

Gatu- och samhällsmiljönämnden understryker behovet av pendlarparkeringar och infartsparkeringar och vikten av att arbetet med att skapa fler sådana håller hög takt. Vidare föreslår nämnden att åtgärden: "Utveckla den kommuninterna dialogen för att samordna mobilitetsinfrastruktur och utöka samnyttjande av mobilitetslösningar" omformuleras till: "Utveckla dialogen inom kommunkoncernen för att förbättra infrastrukturen för hållbart resande, och för att öka användningen av mobilitetstjänster."

Kulturnämnden föreslår att kulturmiljöperspektivet lyfts inom detta utvecklingsområde. Nämnden menar att meningen: "Kulturmiljöperspektivet ger goda och attraktiva livs- och boendemiljöer med bevarande av specifika särdrag och karaktärer" exempelvis kan lyftas in i stycke tre eller fyra i programmet.

Kulturnämnden anser att det finns potential att utöka målformuleringarna kopplat till "den goda boendemiljön" i programmet. De menar att boendemiljöer skulle kunna beskrivas som livsmiljöer för att inkludera mer av den planerade miljön. Detta skulle kunna lyftas kopplat till social hållbarhet i form av utformning och gestaltning av livsmiljöerna på landsbygderna, med stöd i och hänvisning till det nationella politikområdet gestaltad livsmiljö. Koppling finns även på ett internationellt plan till EU:s initiativ New European Bauhaus, vilket sammanlänkar EU:s strategiska hållbarhetsarbete European Green Deal med utformningen av våra livsmiljöer.

Kulturnämnden föreslår slutligen även att ett delmål läggs till inom utvecklingsområde 4: "Planering och utformning av livsmiljöerna på landsbygderna görs med höga gestaltningsmässiga ambitioner där bygdens unicitet tas tillvara." Till detta menar kulturnämnden att en åtgärd i handlingsplanen skulle kunna kopplas, exempelvis: "Öka de gestaltningsmässiga ambitionerna för landsbygderna, där kvalitet och bygdens unicitet tas tillvara i planering och utformning av livsmiljöerna."

Omsorgsnämnden anser att nämnden bör stå med som delansvarig på åtgärden: "Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna."

Plan- och byggnadsnämnden kommenterar uppdraget att öka samnyttjandet av kommunens lokaler och anläggningar och är positiva till samverkan. Däremot vill Plan och byggnadsnämnden föra fram att samnyttjade lokaler och anläggningar kan leda till

fördyrande konstruktioner för att klara krav som ställs på publika lokaler men att det ur ett koncernekonomiskt perspektiv är fördelaktigt med samnyttjade lokaler.

Äldrenämnden anser att nämnden bör stå med som delansvarig på åtgärden: ”Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna.”

Barnombudet saknar ett barnperspektiv på säkra, trygga och hållbara skolvägar för barn på landsbygderna i såväl delmål, åtgärder och indikatorer. De önskar förbättrade gång- och cykelbanor och cykelställ för att minska bilanvändningen för korta resor på landsbygderna. De föreslår att kommunen undersöker cykeltrafiken till skolorna för att gynna hälsan, barnens skolresultat och miljön. Exempelvis sänka hastigheten under morgonen och eftermiddagen rejält.

Barnombudet föreslår också att åtgärden: ”Ge stöd till samfällighetsföreningar och genomföra dialogforum en gång per år” kompletteras med: ”som är designat för och når alla åldrar och grupper som sällan deltar.”

Funktionsrätt menar att den fysiska tillgängligheten till kollektivtrafik, inklusive busshållplatser, bör förbättras för personer med rörelsehinder. Funktionsrätt ser att hållplatser på landsbygderna inte är anpassade för att bussarna ska kunna plocka upp personer med rörelsehinder. Ekonomiska hinder, färdtjänstens och skolskjutsens opålitlighet samt brist på intryckssanering i kollektivtrafiken är också kritiska faktorer på landsbygderna. Funktionsrätt rekommenderar åtgärder som ökad tillgång till prisvärda transportalternativ och förbättrad tillgänglighet för personer med sensoriska och medicinska funktionsnedsättningar. Även ett utökat utbud av pendlarparkeringar kan underlätta för personer med funktionsnedsättning som har möjligheten att köra bil i lugnare miljöer men inte är komfortabla med att köra i innerstan.

LRF Uppsala anser att handlingsplanen behöver kompletteras med delmål och åtgärder för att säkerställa goda förutsättningar för jord- och skogsbrukets vägtransporter i hela kommunen, så att en ökad produktion av livsmedel, energi och material kan ske. LRF Uppsala anser även att av befintliga pendlarparkeringar är ett bristfälligt mått för att mäta användningen av pendlarparkeringar, då de flesta inte har tillgång till pendlarparkering.

Avslutningsvis föreslår LRF Uppsala att handlingsplanen behöver kompletteras med en åtgärd om att möjliggöra bostadsbyggande utanför tätort som främjar företagande, exempelvis generationsboende eller bostäder för kompetensförsörjning, trots jordbruksmarksutredningens komplexa utfall.

Länsstyrelsen betonar att det är av stor vikt att ha med lantbrukets förutsättningar och livsmedelsproduktionens betydelse i samhällsutvecklingen vid exploatering av brukningsvärd jordbruksmark.

De anser även att Indikatorerna ”Antal seniorkort till lokaltrafik”, ”antal resor med fossilfria färdmedel”, och ”olycksstatistik” har en svag koppling till beskrivningar, delmål och åtgärder. Samma gäller antalet bygglov och antal med respektive bostadstyp. Då fler antal bygglov egentligen inte indikerar ett mer diversifierat byggande.

Oxsätra Åkerlännen Utveckling AB påpekar behovet av mindre lägenheter för unga och äldre samt ifrågasätter beslut att anlägga industrier på jordbruksmark samtidigt som bebyggelse nekas på gammal jordbruksmark som idag inte används.

Rasbo i Samverkan betonar vikten av förstagångslägenheter och boende till äldre samt pendlarparkeringar som var delmål i det förra landsbygdsprogrammet från 2017. De anser också att vattenfrågan bör kunna lösas på ett annat enklare sätt och att separata gång- och cykelvägar skulle minska användandet av bil i vardagen för invånarna. De tycker även att bygglovsregler bör ses över och att enklare regler för avstyckning bör tillåtas.

Sveriges lantbruksuniversitet tycker att trafiksituationen på landsbygderna är en viktig fråga. De tycker att Uppsala kommun bör verka för stärkt samordning mellan olika aktörer i lokal- och regionaltrafiken där även ”långpendlande” underlättas. SLU ser också ett behov av att utöka kollektivtrafiken mellan Uppsala och Funbo-Lövsta där SLU bedriver undervisning och forskning. Antalet studenter som ska undervisas i Funbo-Lövsta ökar nu i snabb takt i och med SLU:s nya masterprogram samt veterinär- och djursjukskötprogram. De föreslår att kommunen kan verka för att stödet (ekonomiskt och kompetensmässigt) till samfälligheter med koppling till livsmedelsproduktion ökar, till exempel till enskilda vägar och dikningsföretag.

Uppsala Vatten och Avfall AB föreslår att bolaget ska tas bort som delansvarig för åtgärden: “Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna” eftersom bolaget inte har något att bidra med kring upplåtelseform.

Vattholma i samverkan saknar tydligare information om detaljplanering i bygden och ifrågasätter kommunens detaljplanering i Vattholma. De informerar också om att många äldre idag flyttar från Vattholma trots att kommunen strävar efter att vara en äldrevänlig kommun. De saknar även en lydelse om konkret samverkan med lokala entreprenörer under utvecklingsområdet.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan korrigeras med ett antal omformuleringar och tillägg. Landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan har utvecklats kring lantbrukets förutsättningar och livsmedelsproduktionens betydelse i samhällsutvecklingen vid exploatering av brukningsvärd jordbruksmark. Detta förtydligas genom ny skrivning i programmet. Programmet har kompletterats med text om trygga skolvägar. Meningen: ”Kulturmiljöperspektivet ger goda och attraktiva livs- och boendemiljöer med bevarande av specifika särdrag och karaktärer” har inkluderats i programmet så att kulturmiljöperspektivet lyfts inom detta utvecklingsområde. Kulturnämnden har föreslagit ett nytt delmål och åtgärd med avseende på gestaltning vid byggande i tätorter. Bedömningen är att exempelvis kommunens översiktsplan och arkitekturpolicy samt lagar och regler redan styr detta och att ytterligare styrning skulle kunna försvåra byggande av bostäder och verksamhetslokaler i tätorterna. Kommunen anser dock att ambitionen är god och har ändrat brödtext i programmet utefter ambitionen.

Delansvariga och samordnare har korrigerats i handlingsplanen enligt önskemål. Åtgärden: “Ge stöd till samfällighetsföreningar och genomföra dialogforum en gång per år” har ändrats till två gånger per år för att upprätthålla en god dialog med samfällighetsföreningarna. Äldrenämnden och omsorgsnämnden blir delansvariga för åtgärden: “Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna och Uppsala Vatten och Avfall AB har tagits bort som delansvariga för åtgärden: “Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade

tätorterna." I handlingsplanen har åtgärden: "Utveckla den kommuninterna dialogen för att samordna mobilitetsinfrastruktur och utöka samnyttjande av mobilitetslösningar" omformuleras till: "Utveckla dialogen inom koncernen för att förbättra infrastrukturen för hållbart resande, och för att öka användningen av mobilitetstjänster" enligt förslag.

Stadsbyggnadsförvaltningen bedömer att övriga synpunkter ryms i de befintliga förslaget för landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan.

Stadsbyggnadsförvaltningen har även som ambition att utveckla sina metoder för att mäta nytta, men bedömer att nuvarande indikatorer är tillräckliga. Fysisk tillgänglighet till kollektivtrafik ryms inom åtgärderna som de är skrivna i förslaget. SLUs förslag om att kommunen kan verka för att stödet (ekonomiskt och kompetensmässigt) till samfälligheter med koppling till livsmedelsproduktion ökar, till exempel till enskilda vägar och dikningsföretag ligger i linje med kommunens ambition att stödja livsmedelsproduktionen i kommunen, bland annat av beredskapsskäl. Dock finns det inte möjlighet att ta in detta i landsbygdsprogrammet i nuläget. Uppsala kommun välkomnar en fortsatt dialog med SLU om hur detta kan genomföras.

Stadsbyggnadsförvaltningen noterar farhågan från Plan- och byggnadsnämnden att samnyttjade lokaler och anläggningar kan leda till fördyrande konstruktioner för att klara krav som ställs på publika lokaler men att det ur ett koncernekonomiskt perspektiv oftast ändå är fördelaktigt med samnyttjade lokaler.

Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Yttranden från remissinstanser

Barnombudet saknar definition av vad "hållbara lokala livsmedelskedjor" innebär för att veta att målet är uppnått eller är på väg att uppnås. De saknar även delmål, indikatorer och åtgärder för det målet. På vilket sätt ska det ske och hur vet vi att det är uppnått? Barnombudet saknar betoning på krisberedskap och kommunens ansvar att tillhandahålla mat till sina verksamheter.

LRF Uppsala anser att texten: "Ökat fokus på lokal och ekologisk livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning" ska omformuleras till: "Ökat fokus på lokal livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning."

De föreslår även en åtgärd: "Säkerställ ur miljö- och beredskapssynpunkt en robust lokal livsmedelsproduktion i Uppsala Kommun" med en ökad lokal produktion och att åtgärda för ökad förädling, logistik och förmedling kommer på plats inom kommunen som indikator.

LRF Uppsala påpekar också att för att främja hållbara och lokala livsmedelskedjor så krävs det att kommunen samordnar sin myndighetsutövning och förenklar för aktörer att driva företag. Kommunen bör också prioritera etableringar av företag som främjar robusta livsmedelsystem, som fossilfri gödsel, biogas och liknande.

Till sist bör kommunen öka samverkan med SLU och få fler livsmedelsagronomer att starta företag och förädla lokala råvaror.

Länsstyrelsen saknar en bredare ansats på hur kommunen kan bidra till Åt Uppsala län och nationella livsmedelsstrategin genom sin verksamhet. Samt hur kommunen kan värna livsmedelsproduktionen och dess företagare i stort.

Länsstyrelsen anser också att delmålet som berör hållbar energiproduktion är relativt allmänt hållet och skulle med fördel konkretiseras ytterligare i likhet med övriga delmål.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att utbildningsmöjligheter i Uppsala kommun inom området jord- och skogsbruk bör säkerställas på såväl grundskole-, gymnasie- och högskolenivå för framtida kompetensförsörjning inom livsmedels- och bioenergiproduktion, till exempel i form av naturbruksgymnasium som kan få större nytta av närheten till SLU och tvärtom.

SLU föreslår angående exploatering av jordbruksmark att Uppsala kommuns arbete med genomförande av infrastrukturprojekt som tar ny jordbruksmark i anspråk bör präglas av försiktighetsprincipen, där ytterligare exploatering av åkermark ska undvikas. För att säkerställa långsiktigt brukande av åkermarken i kommunen bör framkomst med moderna jordbruksmaskiner säkerställas och åtkomst och arrondering alltid ha högsta prioritet i planering och vid exploatering.

Kommunens arbete bör präglas av samordning och hantering av uppkommande målkonflikter mellan klimatmål och övriga hållbarhetsmål, inför och i sin kontakt med berörda markägare, för att bidra till regelförenkling i livsmedelskedjan vid större infrastrukturprojekt.

Angående klimatanpassning av jordbruksmarken och öka resiliensen mot extremväder och säkerställa en god avkastning från jorden i framtiden bör kommunen prioritera dränering av jordbruksmark och stärka sin samverkan med andra markägare och dikningsföretag inom kommunen.

Under delmålet: "Stärkt energi- och livsmedelsförsörjning kan fungera som motor för hållbar landsbygdsutveckling och hållbart resursutnyttjande" vill SLU betona vikten av regionalt perspektiv och samverkan med andra kommuner i regionen för att åstadkomma betydande och bestående förändringar.

De önskar även att kommunen verkar för en enklare och mer effektiv regeltillämpning inom området hållbara lokala livsmedelskedjor. Detta gäller till exempel områden som livsmedels- och miljötillsyn, där en enklare och effektivare kontroll och stödorganisation för företag i livsmedelskedjan kan utvecklas.

I åtgärden: "I samarbete med universiteten identifiera möjligheter för lokalt producerad energi/drivmedel i odlingsverksamheter på byggnader i hela kommunens geografi" föreslår SLU att kommunen inte begränsar åtgärden till byggnader utan ser över möjligheter att också nyttja omgivande exploaterad mark, till exempel hårdgjorda ytor runt industribyggnader och liknande.

I åtgärden: "Utveckla lösningar för insamling av gödsel och slam som kan användas för att producera biogas och därefter återföras till jordbruksmark" föreslår SLU också att kommunen inte begränsar detta till gödsel och slam utan arbetar bredare med fler typer av substrat. Exempel på befintlig teknik som kan skalas upp är bioraffinering. Slutligen kommenterar SLU åtgärden: "Öka kommunens kunskap om innovativa lösningar för spillvattenhantering samt tekniskt vatten." SLU anser att kommunen bör ha tydliga mål om vattenförsörjning och klimatanpassning (avvattning, bevattning, våtmarker etc.) både i tätorter och i odlingslandskapet.

Uppsala Vatten och Avfall AB understryker att Vattentjänstplan 2024 (KF,2023), Handlingsplan för vattentjänstplan 2024 (KF,2023) och Riktlinjer för VA-planering (KS,2021) saknas bland relaterade dokument. I Riktlinjer för VA-planering (KS, 2021) finns riktlinjer för olika typer av områden som alla ryms inom landsbygdsbegreppet. Där framgår att det inte ska bildas gemensamhetsanläggningar för VA i områden där det kan vara aktuellt med anslutning till allmänt VA. Uppsala Vatten vill därför tas bort som delansvarig för åtgärden.

Uppsala Vatten och Avfall AB anser också att delmålet: "Det finns ett vatten- och avloppssystem som i samarbete med lokala aktörer bidrar till återföring av näringsämnen till livsmedelproduktionen" bör förtydligas om delmålet avser den allmänna VA-anläggningen. Om så är fallet anser Uppsala Vatten att det inte är lämpligt att koppla delmålet till bostadsbyggande i tätorterna då det inte är avgörande för samarbete kring återföring av näringsämnen med lokala aktörer. Det bör också övervägas om målet endast rör avloppssystemet och inte vatten, för att förtydliga.

I åtgärden: "Att utveckla lösningar för insamling av gödsel och slam som kan användas för att producera biogas" föreslår Uppsala Vatten en omformulering för att tydliggöra åtgärdens syfte och innehåll. Förslag till ny formulering är: "Uppsala Vatten ska stärka det lokala kretsloppet av näringsämnen och biogas." En del i åtgärden är att genom ökad användning av naturgödsel från jordbruk som substrat vid biogasanläggningen på Kungsängens gård cirkulera näringsämnen i rötresten till åkermark samtidigt som biogasproduktionen ökar och växthusgasutsläppen från naturgödsel minskar. En annan del av åtgärden är att möjliggöra att slammet från avloppsvattenrening nyttiggörs på ett säkert, cirkulärt och resurseffektivt sätt i linje med den nyligen beslutade riktlinjen för långsiktigt hållbar slamhantering.

I åtgärden: "Öka kommunens kunskap om innovativa lösningar för spillvattenhantering samt tekniskt vatten" föreslår Uppsala Vatten att den lydelsen ändras till följande formulering: "Uppsala Vatten ska tillsammans med kommunen utöka kunskapen om innovativa lösningar för spillvattenhanteringen samt användning av tekniskt vatten som kan bidra en effektivare vattenanvändning och lokala kretslopp" för att förtydliga vad som menas med åtgärden.

Stadsbyggnadsförvaltningens bedömning

Landsbygdsprogrammet och tillhörande handlingsplan har korrigerats med ett antal omformuleringar och tillägg. Motstridiga skrivningar i program och handlingsplan har korrigerats i enlighet med de tillagda dokumenten. Bedömningen är att ett vatten- och avloppssystem både behöver säkerställa återföring av näringsämnen till livsmedelsproduktionen och möjliggöra byggande av bostäder och verksamhetslokaler i tätorterna. En redaktionell ändring har därmed gjorts så delmålet även inkluderar verksamhetslokaler. Vattentjänstplan 2024, Handlingsplan för vattentjänstplan 2024 och Riktlinjer för VA-planering har lagts till under relaterade dokument

I programmet har stycket om energiprogrammet omformulerats. Ny text har lagts till i programmet som förstärker utbildningsmöjligheter i Uppsala kommun inom området jord- och skogsbruk för att säkra framtidens kompetensförsörjning inom livsmedels- och bioenergiproduktion.

I Handlingsplanen har åtgärden: "Öka kommunens kunskap om innovativa lösningar för spillvattenhantering samt tekniskt vatten" ändrats till följande formulering: "Uppsala Vatten ska tillsammans med kommunen utöka kunskapen om innovativa

lösningar för spillvattenhanteringen samt användning av tekniskt vatten som kan bidra en effektivare vattenanvändning och lokala kretslopp”. I åtgärden: ”I samarbete med universiteten identifiera möjligheter för lokalt producerad energi/drivmedel i odlingsverksamheter på byggnader i hela kommunens geografi ” är hårdgjorda ytor även tillagda i linje med inkomna synpunkter. Åtgärden: "Att utveckla lösningar för insamling av gödsel och slam som kan användas för att producera biogas" är omformulerad för att tydliggöra åtgärdens syfte och innehåll till: "Uppsala Vatten ska stärka det lokala kretsloppet av näringsämnen och biogas."

SLU anser att ambitionsnivån kan höjas omkring såväl lokala kretslopp av näringsämnen som vattenförsörjning och klimatanpassning. Landsbygdsprogrammet är inte det enda styrdokument som kan hantera dessa frågor och frågornas komplexitet hindrar att nya åtgärder kan inkluderas redan i denna handlingsplan. Däremot välkomnar Uppsala kommun en fortsatt dialog med SLU om hur arbetet kan förbättras inom dessa områden.

Ny åtgärd om ÄT Uppsala län har lagts till. Uppsala kommun samarbetar inom ÄT Uppsala län för att stärka livsmedelssystemet och förbättra primärproduktionens förutsättningar och har tagit fram en jordbruksmarksutredning för att vägleda vid exploateringsprojekt.

Bedömningen är att övriga synpunkter ryms i det befintliga förslaget för landsbygdsprogram med tillhörande handlingsplan för att behålla ett bredare angreppssätt och hänvisar till att frågor kring vatten hanteras i andra planer. Uppsala Vatten och Avlopp AB står kvar som delansvarig för åtgärden om gemensamhetsanläggningar i enlighet med ambitionerna i arbetssättet gemensam beredning.

Översikt över inkomna remissvar

Remissinstanser	Remissvar	Synpunkter
Alla nämnder och bolag		
Arbetsmarknadsnämnden	2024-09-27	X
Räddningsnämnden	2024-07-31	
Idrotts- och fritidsnämnden	2024-09-27	X
Kulturnämnden	2024-06-20	X
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2024-08-28	
Socialnämnden	2024-06-19	
Gatu- och samhällsmiljönämnden	2024-08-28	X
Plan- och byggnadsnämnden	2024-09-09	X
Skolfastigheter	2024-09-10	X
Utbildningsnämnden	2024-09-26	X
Omsorgsnämnden	2024-09-23	X
Äldrenämnden	2024-09-26	X
Uppsala bostadsförmedling	2024-07-29	X
Uppsala vatten och avfall	2024-05-27	X
Uppsalahem	2024-09-18	X

Remissinstanser	Remissvar	Synpunkter
Myndigheter		
Länsstyrelsen i Uppsala län	2024-08-21	X
Region Uppsala	2024-08-29	X
Trafikverket Mellersta regionen	2024-08-30	X
Polisen region Mitt/Lokalpolisområde Uppsala/Knivsta	2024-08-02	
Sveriges lantbruksuniversitet	2024-08-28	X
Uppsala universitet	2024-06-18	
Tillväxtverket	2024-06-14	
Grannkommuner		
Knivsta kommun	2024-06-20	X
Östhammars kommun	2024-09-02	
Tierps kommun	2024-05-28	
Enköpings kommun	2024-08-05	X
Håbo kommun	2024-07-02	
Bygdeföreningar		
Vattholma i samverkan	2024-08-28	X
Rasbo i samverkan	2024-08-29	X
Oxsätra Åkerlännen Utveckling AB	2024-08-20	X
Knutbybygden i samverkan	2024-08-31	X
Intresseorganisationer		
LRF Uppsala	2024-08-30	X
RF-SISU Uppland	2024-08-28	X
Barnombudet	2024-08-28	X
Funktionsrätt Uppsala kommun	2024-08-26	X
Synskadades Riksförbund	2024-09-30	